श्री हरिः

ବସୁଦେବସୁତଂ ଦେବଂ କଂସଚାଣୂରମର୍ଦ୍ଦନମ୍ ।
ଦେବକୀପରମାନନ୍ଦଂ କୃଷ୍ଣଂ ବନ୍ଦେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁମ୍ ।।

॥ गीता पढ़ें, पढ़ायें, जीवन में लायें ॥

।। ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ବିବେଚନ ସାରାଂଶ ।।

ଅଧ୍ୟାୟ 18: ମୋକ୍ଷସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ

6/6 (ଶ୍ଳୋକ 51-78), ଶନିବାର, 04 ଅକ୍ଟୋବର 2025

ବିବେଚକ: ଗୀତା ବିଶାରଦ ଡାଃ ଆଶୂ ଗୋୟଲ ଜୀ

ୟୁଟ୍ୟୁବ୍ ଲିଙ୍କ୍: https://youtu.be/0uwt_u7n0Lo

ଆତ୍ମଜ୍ଞାନରେ ଆଲୋକିତ କର୍ମ ହିଁ 'ଧର୍ମ'

ଉପକ୍ରମଣିକା :-

ସୁମଧୁର ଦେଶଭକ୍ତି ଗୀତ, ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରଚିତ ମଧୁରାଷ୍ଟକ, ଶ୍ରୀ ହନୁମାନ ଚାଳିସା ପାଠ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ଦୀପ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା ।

ବସୁଦେବସୁତଂ ଦେବଂ, କଂସଚାଣୂରମର୍ଦ୍ଦନମ୍।
ଦେବକୀପରମାନନ୍ଦଂ, କୃଷ୍ଣଂ ବନ୍ଦେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁମ୍॥

ଯୋଗେଶଂ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଂ, ବାସୁଦେବଂ ବ୍ରଜପ୍ରିୟମ୍।
ଧର୍ମସଂସ୍ଥାପକଂ ବୀରଂ, କୃଷ୍ଣଂ ବନ୍ଦେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁମ୍॥

ଶ୍ରୀ ଗୁରୁ ଚରଣ କମଳେଭ୍ୟୋ ନମଃ।

ଏହି ଶୁଭ ଶବ୍ଦ ଓ ଉର୍ଜାପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ, ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟର ଉତ୍ତରାର୍ଧର ପବିତ୍ର ବିବେଚନ ସତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଧୁର ଏବଂ ଆନନ୍ଦମୟ ପରିବେଶରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଅତିଶୟ ମହାନ କୃପାରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଏପରି ଅପୂର୍ବ ସଭାଗ୍ୟ ଜାଗୃତ ହୋଇଛି ଯେ, ଏହି ଦୁର୍ଲଭ ମାନବଜୀବନକୁ ସଫଳ ଓ ସାର୍ଥକ କରିବା ପାଇଁ, ଏହାର ପରମ ଉଚ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ, ଆମେ ଏହି ଶୁଭ ସୁଯୋଗର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଭ ଉଠାଇପାରୁଛୁ । ଆମେ ଆମ ଜୀବନର ସତ୍ୟ ସାର୍ଥକତା ଖୋଜିବା ପାଇଁ, ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକ — ଉଭୟର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ପାଇଁ ଓ ଜୀବନର ସଦ୍‌ଗତି ପାଇଁ, ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ପାଠ, ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଚିନ୍ତନରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଛୁ । ଆମେ ଏହାର ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ ଶିଖୁଛୁ, ଶ୍ଳୋକଗୁଡିକୁ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରୁଛୁ, ତାହାର ଗୂଢ଼ ଅର୍ଥ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ ଏବଂ ତାହାର ଅମୂଲ୍ୟ ଜୀବନ-ସୂତ୍ରଗୁଡିକୁ ନିଜ ଆଚରଣ ଓ ଜୀବନରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରାଇବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଛୁ । କେଜାଣି, ଏହା ଆମର ଏହି ଜନ୍ମର କିମ୍ବା ପୂର୍ବଜନ୍ମର ପୁଣ୍ୟକର୍ମର ଫଳ, କିମ୍ବା ଆମ ପୂର୍ବଜମାନଙ୍କ ଶୁଭକର୍ମର ପ୍ରଭାବ, କିମ୍ବା କେଉଁସି ଜନ୍ମରେ କୌଣସି ସନ୍ତ-ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଦୟାଦୃଷ୍ଟି ଆମ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା — ସେହି କାରଣରେ ଏହି ଦୁର୍ଲଭ ସୌଭାଗ୍ୟ ଆମ ଜୀବନରେ ଉଦିତ ହୋଇଛି ଓ ଆମେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଚୟନିତ ହୋଇଛୁ ।

ଆଜି ଆମେ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଶେଷ ଅଧ୍ୟାୟର ଶେଷ ପଦାରୋହଣରେ ଚିନ୍ତନ କରୁଛୁ । ଏହା ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବୁକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ସାଧକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ଚତୁର୍ଥ ଧାମ ଯାତ୍ରା ଏବେ ସଫଳତା ଓ ସମାପ୍ତିର ସିମାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି । ଯେପରି ଦୌଡ଼ରେ ଯୋଗଦେଇଥିବା ଖେଳାଳିମାନେ ଏକ ଲ୍ୟାପ (ଚକ୍ର) ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦ୍ୱିତୀୟ ଲ୍ୟାପ (ଚକ୍ର)କୁ, ପୁଣି ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଲ୍ୟାପ (ଚକ୍ର)କୁ ପହଞ୍ଚି, ପୁଣି

ପ୍ରଥମ ଲ୍ୟାପ (ଚକ୍ର)ରୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି — ସେହିପରି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା ପାଠର ଏହି ଚକ୍ର ଆମ ଜୀବନରେ ନିରନ୍ତର ଚାଲି ରହୁ — ଏହି ହେଉଛି ସତ୍ୟ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ। ଆମେ ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାର ପ୍ରବାସୀ ସାଧକ ହେଇ ରହିବା ଉଚିତ। ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଶରୀର ଆମ ସହିତ ଅଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଚିନ୍ତନ ଓ ମନନ ଆମ ଜୀବନରେ ନିରନ୍ତର ଚାଲି ରହିବା ଉଚିତ। ପ୍ରଥମ ସ୍ତର ଠାରୁ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅଠର ଚକ୍ରର ସାଧନା ଆମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିପାରିବା — ଏହି ହେଉଛି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍କଳ୍ପ ହେବା ଉଚିତ। ସେଥିପାଇଁ, ଯେତେବେଳେ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ସମାପ୍ତ ହୋଇ ନ୍ୟାସ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକ୍ରିୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦରେ ପୁଣି ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ କିମ୍ବା ତୃତୀୟ ସ୍ତରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ନିତ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଘରେ ବସି — ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶି ମିନିଟ୍ ସମୟ ଦେଇ — ବିନା କୌଣସି ଧନ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଓ ବିନା କୌଣସି ବିଶେଷ ପରିଶ୍ରମରେ — ଏହି ସତ୍ସଙ୍ଗର ଆନନ୍ଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ମହାମୂଲ୍ୟ ବାଣୀକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଯେ ସୁଯୋଗ ମିଳେ — ତାହାଠାରୁ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ ଆଉ କ'ଣ ହେବ? ଏଥିପାଇଁ, ବିବେକୀ ଜନଙ୍କୁ ଏହି ଦୁର୍ଲଭ ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ।

ଗତ ସପ୍ତାହରେ ଆମେ ଶ୍ଳୋକ ସଂଖ୍ୟା ୫୦ରେ ବିରାମ ନେଇଥିଲୁ। ଆଜି ଆମେ ପୁଣି ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ମହାମୂଲ୍ୟ ସନ୍ଦେଶ ସହିତ ଶ୍ଳୋକ ୫୧, ୫୨ ଓ ୫୩ର ଚିନ୍ତନ ଆରମ୍ଭ କରୁଛୁ।

18.51

ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ବିଶୁଦ୍ଧୟା ଯୁକ୍ତୋ, ଧୃତ୍ୟାତ୍ମାନଂ(ନ୍) ନିୟମ୍ୟ ଚ
ଶବ୍ଦାଦୀନ୍ବିଷୟାଂସ୍ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱା, ରାଗଦ୍ୱେଷୌ ବ୍ୟୁଦସ୍ୟ ଚ ॥51॥

ବିଶୁଦ୍ଧ (ସାତ୍ତ୍ୱିକୀ) ବୁଦ୍ଧିଯୁକ୍ତ, ବୈରାଗ୍ୟ ର ଆଶ୍ରିତ, ଏକାନ୍ତ ସେବୀ ଓ ନିୟମିତ ଭୋଜନ କରୁଥିବା ଯେଉଁ ସାଧକ ଧୈର୍ଯ୍ୟପୂର୍ବକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣଙ୍କୁ ନିୟମନ କରି, କାୟମନୋବାକ୍ୟକୁ ବଶୀଭୂତ କରି, ଶବ୍ଦାଦି ବିଷୟ ତ୍ୟାଗ କରି ଏବଂ ରାଗଦ୍ୱେଷ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନିରନ୍ତର ଧ୍ୟାନଯୋଗପରାୟଣ ହୋଇଯାଏ, ସେ ଅହଂକାର, ବଳ, ଦର୍ପ, କାମ, କ୍ରୋଧ ଓ ପରିଗ୍ରହ ତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ନିର୍ମମ ତଥା ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତି ର ପାତ୍ର ହୋଇଯାଏ ।

18.52

ବିବିକ୍ତସେବୀ ଲଘ୍ୱାଶୀ, ଯତବାକ୍କାୟମାନସଃ
ଧ୍ୟାନଯୋଗପରୋ ନିତ୍ୟଂ(ମ୍), ବୈରାଗ୍ୟଂ(ମ୍) ସମୁପାଶ୍ରିତଃ ॥52॥

18.53

ଅହଙ୍କାରଂ(ମ୍) ବଲଂ(ନ୍) ଦର୍ପଂ(ଙ୍), କାମଂ(ଙ୍) କ୍ରୋଧଂ(ମ୍) ପରିଗ୍ରହମ୍
ବିମୁଚ୍ୟ ନିର୍ମମଃ(ଶ୍) ଶାନ୍ତୋ, ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଲ୍ପତେ ॥53॥

ବିବେଚନା:-
ଉପରୋକ୍ତ ତିନୋଟି ଶ୍ଳୋକରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି — **"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯେଉଁ ସାଧକ ନିର୍ମଳ ବୁଦ୍ଧିରେ ଯୁକ୍ତ, ଯେ ନିୟମିତ ଭାବେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ହାଲୁକା ଆହାର କରେ;**

ଯେ ବିଷୟ-ବାସନାରୁ ଦୂର ରହି ଏକାନ୍ତ ଓ ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନରେ ନିରନ୍ତର ରହେ, ଯେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ସଂଯମ କରି, ମନ, ବାଣୀ ଓ ଶରୀରକୁ ନିଜ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖେ;

ଯେ ରାଗ ଓ ଦ୍ୱେଷକୁ ସମୂଳ ଭାବେ ନିରାକରଣ କରି ଦୃଢ଼ ବୈରାଗ୍ୟକୁ ଧାରଣ କରେ;

ଯେ ଅହଂକାର, ଶାରୀରିକ ବଳ, ଗର୍ବ, କାମ, କ୍ରୋଧ ଓ ସଂଗ୍ରହବୃତ୍ତିର ପରିତ୍ୟାଗ କରି, ନିରନ୍ତର ଧ୍ୟାନ ଯୋଗରେ ଲୀନ ରହେ,

— ସେ ମମତାରୁ ମୁକ୍ତ, ଶାନ୍ତିମୟ ହୋଇ, ସଚିଦାନନ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମ ସହିତ ଏକତ୍ୱ ଭାବରେ ବିଲୀନ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ।"

ଏହାର ଅର୍ଥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର। ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଏହାକୁ ପଢ଼ିଲେ ବା ଶୁଣିଲେ, ତାହାର ତତ୍ତ୍ୱକୁ ବୁଝିବା ସହଜ ନୁହେଁ। '**ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଜ୍ଞା**' ବୁଝିବା ପାଇଁ, ନିଜ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ଜାଗୃତ ପ୍ରଜ୍ଞା ଆବଶ୍ୟକ।

ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ 'ବିଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଜ୍ଞା'ର ବିଶେଷତା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛନ୍ତି।

ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ପବିତ୍ର ଓ ନିର୍ମଳ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଦା ଚାଲୁ ଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ନିସ୍ୟନ୍ଦକ (ଫିଲ୍ଟର) ଥାଏ। ଏହି ନିସ୍ୟନ୍ଦକଗୁଡ଼ିକ ଏପରି — ଯେଉଁ ମାନେ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜ କାମ କରିଦିଅନ୍ତି; ଯେପରି ମୋବାଇଲ୍ କ୍ୟାମେରାରେ ଯଦି ଫିଲ୍ଟର ଲଗାଇଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଫଟୋଟି ସେହି ଫିଲ୍ଟର ଅନୁସାରେ ତତକ୍ଷଣାତ ତୋଳାଯାଏ, ଅଲଗା ସମୟ ଲାଗେ ନାହିଁ। ସେହିପରି, ଯେଉଁ ଠାରେ ଏହି ପାଞ୍ଚ ନିସ୍ୟନ୍ଦକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଓ ନିରନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ, ସେଠାରେ ଥାଏ ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି।

ଏହି ପାଞ୍ଚ ନିସ୍ୟନ୍ଦକ ହେଲେ —

- **ଧର୍ମଯୁକ୍ତ — କାମ ଧର୍ମସମ୍ମତ କି ନୁହେଁ?**
- **ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ — ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ କି ନୁହେଁ?**
- **ଶ୍ରେୟସ୍ — ଏହା ଆତ୍ମ-କଲ୍ୟାଣକାରୀ କି?**
- **ଆବଶ୍ୟକତା — ଏହା ଆବଶ୍ୟକ କି?**
- **ଲକ୍ଷ୍ୟସଂଗତ — ଏହା ମୋ ଆତ୍ମଲକ୍ଷ୍ୟ ସହ ସମ୍ପୃକ୍ତ କି?**

ଯେଉଁଜଣଙ୍କ ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ଏହି ପାଞ୍ଚ ନିସ୍ୟନ୍ଦକ ଦ୍ୱାରା ସଦା ପରିଶୋଧିତ ରହେ, ସେମାନେ ଶାନ୍ତ, ନିର୍ମମ, ଅହଂକାର ରହିତ ଓ ବ୍ରହ୍ମ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇପାରନ୍ତି।

୧. ଧର୍ମଯୁକ୍ତ — ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଯୁକ୍ତ ସାଧକ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଥମେ ଏହା ଦେଖିଥାଏ ଯେ, ସେ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଚିତ କି ନୁହେଁ। ସେ ନିଜ ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ପାଳନ କରୁଛି ନା ଅନ୍ୟର ଧର୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି — ଏହା ତା'ର ପ୍ରଥମ ପରୀକ୍ଷା। ଏହି ବିଷୟରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି —

स्वधर्मे निधनं श्रेयः, परधर्मो भयावहः (3.35)

ଅର୍ଥ — ନିଜ ଧର୍ମକୁ ପାଳନ କରି ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ମଧ୍ୟ ମଙ୍ଗଳକାରୀ; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟର ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଭୟାବହ। ସେହିପରି, ଯଦି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଟେ, ତେବେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଫିଲ୍ଟର ଲାଗିଥାଏ — ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ କି ନୁହେଁ?

୨. ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ — ନବରାତ୍ରି ଅବସରରେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ମଣ୍ଡପ ମାନ ଦେଖୁଛୁ। ଯଦିଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମୀୟ ଭାବନାରୁ ପ୍ରେରିତ, ତଥାପି ଦେଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ କି ନୁହେଁ। କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଡିଜେରେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଗୀତ ଗୁଞ୍ଜି ଉଠୁଛି, ନୃତ୍ୟ ହେଉଛି — ଏହା ଧର୍ମର ଆବରଣ ତଳେ ଅଧର୍ମର ପ୍ରଦର୍ଶନ। ଏ ବର୍ଷ ରାମଲୀଲା ଦେଖିଲାବେଳେ ଅନେକଙ୍କ ଆଖି ଆଖିଜଳରେ ଭରିଯାଇଛି। ଦୃଶ୍ୟ ଏପରି ଥିଲା — ରାବଣ ସିଂହାସନରେ ବସିଛି, ତା' ପାଖରେ ଜଣେ ଯୁବତୀ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଗୀତରେ ନାଚୁଛି।

ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ — ଆମେ କେଉଁ ଦିଗକୁ ଯାଉଛୁ? ଆମେ କେତେ ଗଭୀର ଅଧୋପତନରେ ପଡ଼ିଛୁ!

ଏହି ରାମଲୀଲା ଆୟୋଜନକାରୀଙ୍କ ଭାବନା ନିଶ୍ଚୟ ଧର୍ମସମ୍ମତ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତା'ରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦୃଷ୍ଟିର ଅଭାବ ଥିଲା। ଏହିପରି ଅବସ୍ଥା ଆଜି ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଓ ଗଣେଶପୂଜା ପଣ୍ଡାଲରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ — ଯେଠାରେ ଫିଲ୍ମୀ ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ହୁଏ। ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରୁ ଅନେକ ଦୂର। ଏହିପରି, ଅନାଥାଶ୍ରମରେ ଭୋଜନ ଦାନ କରିବା ନିଶ୍ଚୟ ପୁଣ୍ୟକର ଏବଂ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ଅଟେ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ପିତୃପକ୍ଷ ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ ଓ ତର୍ପଣ ଛାଡ଼ି ମାତ୍ର ଅନାଥାଳୟରେ ଭୋଜନ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ ନୁହେଁ। ସେହିପରି, ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ହେବା ଏକ କଥା ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ସହିତ ହେବା ଅନ୍ୟ କଥା।

ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଥିବା ସାଧକ ପ୍ରଥମେ ଧର୍ମଯୁକ୍ତତାର ଫିଲ୍ଟର ଲଗାଏ, ଏବଂ ତା'ପରେ ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତତାର ଦ୍ୱିତୀୟ ଫିଲ୍ଟର ଲଗାଏ।

୩. ଶ୍ରେୟସ୍ — ବିଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ସାଧକ ତୃତୀୟ ଫିଲ୍ଟର ଭାବରେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରେ — ଯଦ୍ୱାରା ସେ ଜାଣିପାରେ ଯେ ସେ ଯାହା

କରୁଛି, ତାହା ଶ୍ରେୟସ୍ କି ପ୍ରେୟସ୍।

ଶ୍ରେୟସ୍ ହେଉଛି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ, ଯାହା ନିଜ ପାଇଁ ଉଚିତ ଏବଂ କଲ୍ୟାଣକାରୀ, ସହିତେ ଅନ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ହିତକାରୀ। **ପ୍ରେୟସ୍** ହେଉଛି ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ, ଯାହା କେବଳ ପ୍ରିୟ କିମ୍ବା ସୁଖଦ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଦୀର୍ଘକାଳରେ ହିତକାରୀ ନୁହେଁ। କେତେବେଳେ ଶ୍ରେୟସ୍ ଓ ପ୍ରେୟସ୍ ଏକାତ୍ମ ହୋଇଯାଆନ୍ତି। ଯେପରି — ମୋତେ ଗୀତା ପଢ଼ିବା ଭଲ ଲାଗେ। ଏହା ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେୟସ୍, ଏବଂ ପ୍ରେୟସ୍ ମଧ୍ୟ ଅଟେ। କିନ୍ତୁ ଯଦି ବିବେଚନ ସମୟରେ ନିଦ୍ରା (ଢୋଳ) ଆସୁଛି ଏବଂ ମୁଁ ଭାବୁଛି — "ଏବେ ଟିକେ ଘୁମିଯାଏ, ପରେ ୟୁଟ୍ୟୁବରେ ଦେଖିନେବି।" ତେବେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହେଉଛି ଶ୍ରେୟସ୍ ଓ ପ୍ରେୟସ୍‌ର ମଧ୍ୟରେ ଚୟନ କରିବାର ସମୟ। ଏକ ଶିଶୁର ପରୀକ୍ଷା ଅଛି। ତାହାର ପଢ଼ିବା ଉଚିତ, କିନ୍ତୁ ମୋବାଇଲରେ ଖେଳିବାର ପ୍ରଲୋଭନ ମଧ୍ୟ ଅଛି। ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ — ସେ ଶ୍ରେୟସ୍‌କୁ ବାଛେ କି ପ୍ରେୟସ୍‌କୁ?

ଶ୍ରେୟସ୍‌ର ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି ପାର୍ଶ୍ୱ ରହିଛି —

୧. କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଶ୍ରେୟସ୍ ହେଉ।
୨. କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ସହିତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେୟସ୍ ହେଉ।

ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ସାଧକ ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରେ ଯେ — ଯାହା ମୋ ପାଇଁ ଶ୍ରେୟସ୍, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ପାଖପାଖି ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେୟସ୍ କି ନୁହେଁ।
ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ — ମୋତେ ସଙ୍ଗୀତ ଶିଖିବାର ଇଚ୍ଛା ଅଛି। ମୁଁ ପଢ଼ିଛି ଯେ ପ୍ରଭାତ ଚାରିଟାରେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ସର୍ବୋତ୍ତମ। ତେଣୁ ଯଦି ମୁଁ ଚାରିଟାରେ ଉଠି ଜୋରରେ ସାଧନା କରିବି, ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଶ୍ରେୟସ୍ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଅସୁବିଧାଜନକ। ତେଣୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ଥିବା ଜନ ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବେ ନାହିଁ। ସେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଚୟନ କରେ, ଯାହା ନିଜ ପାଇଁ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରେୟସ୍, ଯାହା ନିଜ ମଙ୍ଗଳ ସହିତ ଅନ୍ୟଙ୍କ ମଙ୍ଗଳରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖେ।

୪ – ଆବଶ୍ୟକତା (ଆବଶ୍ୟକ କି ନୁହେଁ) - ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ କରୁଛି — ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ଏହି ସମୟରେ ସତ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ କି? Is it needed? ଯଦି କୌଣସି କାମ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ, ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଶ୍ରେୟସ୍‌ସ୍ୱରୂପ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଯଦି ସେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ, ତେବେ ସେହି କାମ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଅନେକ ସମୟ ଆମେ ଅନାବଶ୍ୟକ କାମକୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ, ଶାସ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ବା ଶ୍ରେୟସ୍ କହି ନିଜେକୁ ଭୁଲ ବିଶ୍ୱାସ କରାଉଥାଉ ଏବଂ ସେହି ଅନର୍ଥକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ରଖି ଥାଉ ।

ସତ୍ୟ ସାଧକ ସେହି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ। ସେ ସଦା ଦେଖେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ସତ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ କି ନୁହେଁ।

୫ – ଲକ୍ଷ୍ୟମୁଖୀ (Goal-oriented): ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ କରୁଛି — ତାହା ମୋର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ ମୋତେ ଭ୍ରମିତ କରୁନାହିଁ ତ ? ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ, ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ ଏବଂ ଶ୍ରେୟସ୍ ହେବା ସହିତ ତାହା ମୋର ଜୀବନଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ଦିଗରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ସମ୍ପୃକ୍ତ କି ନୁହେଁ? ଏହି ପଞ୍ଚମ ବିଚାର ହେଉଛି — ଯାହା ମୁଁ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ତାହା ମୋର ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ଲକ୍ଷ୍ୟ (long-term goal) ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ (aligned) ଅଟେ କି? ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ ମୋତେ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦିଗରେ ଆଗେଇ ନେବ କି, ନାହିଁ କି ମୋତେ ସେଥିରୁ ଭ୍ରମିତ କରିଦେବ? ବିଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ସାଧକ ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ମାନଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ନିଏ।

ଏକ ପ୍ରଜ୍ଞାବାନ ସାଧକ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସମୟରେ ଏଭଳି ଚିନ୍ତନ କରେ—

- ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ କି?
- ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ରସମ୍ମତ କି?
- ଏହା ଶ୍ରେୟସ୍ କି?
- ଏହା ସତ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ କି?
- ଏହା ମୋ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗେଇ ନେଉଛି କି?

ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ମାନଦଣ୍ଡରେ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳତାର ସହିତ ସମ୍ପନ୍ନ କରେ, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ କର୍ମ ଉଭୟରେ ବିଶୁଦ୍ଧ କୁହାଯାଏ।

ଏପରେ, **ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସେହି ବିଶୁଦ୍ଧ ସାଧକଙ୍କର ଗୁଣ ଓ ପରିଚୟକୁ ବିସ୍ତାରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି** — ଯେଉଁ ସାଧକ ଏହି ପାଞ୍ଚ ମାନଦଣ୍ଡ ସହିତ ସଦା ସଚେତନ, ସେ ଜଣେ ନିଶ୍ଚୟ ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିର ଧନୀ ଓ ପରମ ସାଧନାର ଅଧିକାରୀ।

୧ — ଲଘୁଆଶୀ (ଲଘୁ + ଆଶୀ) : ସାଧାରଣତଃ ଲଘୁଆଶୀ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ — "ଅଳ୍ପ ଖାଉଥିବା ଲୋକ ବା ଅଳ୍ପାହାରୀ" ବୋଲି ଧରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ଚିନ୍ତନକାରୀ ସାଧକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ଏଠି ଶୀମିତ ନୁହେଁ । ଲଘୁଆଶୀ ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି — କେବଳ

ଖାଦ୍ୟରେ ଅଳ୍ପ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନୁହେଁ, ବରଂ ନିଜର ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଆହାର — ଯେପରି ଦେଖିବା, ଶୁଣିବା, କହିବା, ଭୋଗ କରିବା — ସେସବୁର ପରିମାଣକୁ ଅଳ୍ପ କରିବା । ଯାହା କିଛି ଜୀବନରେ ମୋତେ ଦରକାର, ତାହାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବନ୍ୟୁନ ସୀମାରେ ରଖିବା — ଏହି ହେଉଛି ଲଘୁଆଶୀ ହେବାର ମୂଳ ଅର୍ଥ ।

ଆମେ ନିଜେ ଭାବିବା ଆବଶ୍ୟକ —

- ମୋ ପାଖରେ କେତେ ଶାଢ଼ୀ ଅଛି?
- କେତେ ଘଡ଼ି, କେତେ ଜୋତା ଓ ଚପ୍ପଲ ଅଛି?
- ମୁଁ କେତେ ବଡ଼ ଘରେ ରହୁଛି?
- ମୁଁ ଦିନକୁ କେତେ ପଦାର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି?

ଲଘୁଆଶୀ ସେଇଜଣେ ଯିଏ ଏସବୁ କଥାରେ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଆଣେ, ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନୋପଯୋଗୀ ସମସ୍ତ ଜିନିଷର ପ୍ରୟୋଜନକୁ ସର୍ବନ୍ୟୁନ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଆଣି ମାତ୍ର ସେତିକି ରଖେ, ଯାହା ସତ୍ୟରେ ଆବଶ୍ୟକ । ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ସେଠଜି ଜୟଦୟାଲ ଗୋୟେନ୍ଦକାଜି ଜୀବନଭରି ଏକ ନିୟମ ରଖିଥିଲେ —
ସେ ଦିନକୁ କେବଳ ତିନୋଟି ବସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ — ଭୋଜନରେ କେବଳ ତିନି ପ୍ରକାର ପଦାର୍ଥ ଏବଂ ପୋଷାକରେ କେବଳ ତିନି ଖଣ୍ଡ ପୋଷାକ ।
ଜୀବନରେ ଯେତେ ଆବଶ୍ୟକତା ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସୀମିତ ହୁଏ, ସେତେ ଦୁଃଖର କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ ସୀମିତ ହୋଇଯାଏ । ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ବେଶି ବସ୍ତୁ ଓ ବେଶି ବିକଳ୍ପ ଥାଏ, ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ସେତେ ବେଶି ହୋଇଯାଏ ।
ସତ୍ୟ ସୁଖ ଏବଂ ଶାନ୍ତିର ମାପ ଆମର ସମ୍ପତ୍ତିର ପରିମାଣ ନୁହେଁ, ବରଂ ଆମର ଆବଶ୍ୟକତାର ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଓ ସୀମାନ୍ତରେ ନିହିତ ଥାଏ ।

ଭୋଜନ ଏହାର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଅଟେ — ଯେଉଁ ଲୋକ ଭୋଜନରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରସାସ୍ୱାଦ ଓ ବିଭିନ୍ନତାର ଶୌକୀନ, ସେ ସଦା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହେ। କେବେ କେଉଁଟି ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ, କେବେ ଅନ୍ୟଟି, କେବେ ରୁଚି କିମ୍ବା ଅନୁଭବ ମନକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ। ଯେତେ ଅଧିକ ତାହାର ଇଚ୍ଛା ଓ ବିଭିନ୍ନତା ବଢ଼େ, ସେତେ ଅଧିକ ତାହାର ଦୁଃଖ ବଢ଼ି ଯାଏ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ — ଯଦି କେହି କେବଳ ସେଇ ଧରଣର ଚାହେଁ — ଅମୁକ ତାପମାନର, ଅମୁକ ବିଶେଷ କପ୍ ରେ, ଅମୁକ ପ୍ରକାର (ବ୍ରାଣ୍ଡ) ର ପତ୍ରରୁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା — ତେବେ ସେ ଚା ପିଇଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସଦା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟିରେ ରହିବ। କେବେ ପତ୍ର ସେମିତି ମିଳିବ ନାହିଁ, କେବେ ତାପମାନ ଠିକ ହେବ ନାହିଁ, କେବେ କପ୍ ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ। ଅର୍ଥାତ — ଯେଉଁ ମନ ରୁଚିରେ ବନ୍ଧିତ, ସେ କେବେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ; ଯେଉଁ ମନ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ସୀମିତ କଲା, ସେ ସର୍ବଦା ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିବ।

ଯେତେ ଜଟିଳ ଓ ବିଭିନ୍ନ ହୁଏ ତାହାର ଇଚ୍ଛା, ସେତେ ବେଶି ବଢ଼େ ତାହାର ଦୁଃଖ।

ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ — ଯଦି କେହି କୁହେ, "ମୋତେ କେବଳ ସେଇ ଚା ହିଁ ଆବଶ୍ୟକ — ସେଇ ମାତ୍ରାରେ ଗରମ, ସେଇ ବିଶେଷ କପରେ, ସେଇ ପ୍ରକାରର (ବ୍ରାଣ୍ଡର) ପତ୍ରରୁ ତିଆରି।" ତେବେ ସେ ଚା ପିଉଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସଦା ଅସନ୍ତୋଷରେ ରହିବ; କେବେ ସେଇ ପତ୍ର ମିଳିବ ନାହିଁ ତ କେବେ ତାପମାନ ସେତେ ହେବ ନାହିଁ, କେବେ କପ ପସନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ। ଜୀବନର ଶାନ୍ତିର ସତ୍ୟ ରହସ୍ୟ ହେଉଛି — ନିଜ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଯେତେ ଅଧିକ ସୀମିତ ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ କରାଯାଏ, ତେତେ ଦୁଃଖ ଓ କ୍ଳେଶ ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ। ଯଦି କାହାର ପାଖରେ କେବଳ ତିନୋଟି ବସ୍ତ୍ର ଅଛି, ସେ କେବେ ଏହି ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ — "କାଲି କଣ ପିନ୍ଧିବି?" କିନ୍ତୁ ଯାହାଙ୍କ ଆଲମାରୀ ଶତାଧିକ ସାଢ଼ିରେ ଭରିଥାଏ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା — "କେଉଁଟି ପିନ୍ଧିବି?" — ନିଜେ ଏକ କ୍ଳେଶର କାରଣ ହୋଇଯାଏ। ତା'ପରେ ସେମାନଙ୍କ ମନ ଆଉ ନୂଆ ସାଢ଼ି କିଣିବା ଭାବନାରେ ପଡିଯାଏ। ଯେଉଁ ଲୋକ ନିଜ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଯେତେ ସୀମିତ କରିପାରେ, ତାର ଜୀବନ ସେତେ ସହଜ, ସରଳ ଓ ଦୁଃଖମୁକ୍ତ ହୁଏ। ଆବଶ୍ୟକତାର ସୂକ୍ଷ୍ମତା ହେଉଛି ସୁଖମୟ ଜୀବନର ମୂଳ ରହସ୍ୟ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି —

"शब्दादीन्विषयांस्त्यक्त्वा"।

ଅର୍ଥାତ — ସେ ପଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ଭୋଗ ତ ନିଶ୍ଚୟ କରେ, କିନ୍ତୁ ସେ ବିଷୟରେ ଆସକ୍ତ ନୁହେଁ। ତାହାର ମନ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ବନ୍ଧି ନଥାଏ। ସେ ଭୋଜନ କରେ, ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧେ, ଲୋକମାନଙ୍କ ସହ କଥା ହୁଏ, ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧାରଣ ଭାବେ ଚାଲିଥାଏ — କିନ୍ତୁ ମନ କେଉଁଠି ଆଟକି ନଥାଏ, କେଉଁଠି ଆସକ୍ତ ନୁହେଁ। ସେ ସମସ୍ତ କାମ ସଫଳ ଭାବେ ସମାପ୍ତ କରେ, କିନ୍ତୁ ତାହାର ମନ ସଦା ସ୍ୱାଧୀନ ରହେ। ଯେଉଁ ଲୋକ ଏପରି ଜୀବନ ଜୀଅନ୍ତି, ସେ ହିଁ ସତ୍ୟ ଯୋଗୀ — ସେ କର୍ମ କରେ, କିନ୍ତୁ କର୍ମ ତା'ର ମନକୁ ବାନ୍ଧି ପାରେ ନାହିଁ।

ସେଇପରି ଭାବେ —

कर से कर्म करो विधि नाना ।
मन राखो जहां कृपा निधाना ॥

ଅର୍ଥାତ — ହାତ ଓ ପାଦ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ କାମ କର, କିନ୍ତୁ ମନକୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଚରଣେ ନିବେଶିତ ରଖ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟମାନଙ୍କ ଭୋଗ କର, କିନ୍ତୁ ବିଷୟାସକ୍ତ ହୁଅ ନୁହେଁ। ଏହିପରି ଜୀବନ ଯିଏ ଜୀଏଁ, ସେଇ ହେଉଛି ବିଶୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ସଂପନ୍ନ ମନୁଷ୍ୟ।

୨. ବିବିକ୍ତ ସେବୀ — 'ବିବିକ୍ତ ସେବୀ' ଅର୍ଥାତ ଯିଏ ଏକାକୀପଣକୁ ପ୍ରିୟ ମାନେ। ଆଜିର ଯୁଗରେ ଆମେ ସତ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ରସକୁ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଛୁ। ମୋବାଇଲ ଓ ଡିଜିଟାଲ ଜଗତର ଆଗମନ ପରେ 'ଏକାନ୍ତ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଯାଇଛି। ଏବେ ଲୋକ ଏକାନ୍ତକୁ ମାନନ୍ତି — ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ମୋବାଇଲ କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ର ସହ ଅଲଗା ସମୟ ବିତାନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ସେହି ଅବସ୍ଥା, ଯେଉଁଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମସ୍ତ ବାହ୍ୟ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଜାଳରୁ ବିରତ ହୋଇ, ନିଜ ସହିତ, ନିଜ ଅନ୍ତରମନ ସହିତ ସମୟ ବିତାଏ। ଆମେ ଜାଣିନାହୁଁ କେବେ 'ଏକାନ୍ତ' ଯେପରି ସତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ଉଚ୍ଚ ଅର୍ଥ ଥିବା ଶବ୍ଦଟିକୁ 'ବୋରିଂ' ଭଳି ନିମ୍ନ ଶବ୍ଦରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେଲୁ।

ଯାହା ଆଗେ କେବଳ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଓ ଚିନ୍ତନର ପଥ ଥିଲା, ତାହାକୁ ଏବେ ଲୋକ 'ବୋରିଂ' ମାନିଥାନ୍ତି। ଯେତେବେଳେ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ନଥାଏ, ଘରେ ବିଦ୍ୟୁତ ନଥାଏ, କେହି କଥା ହୁଏ ନାହିଁ, ମୋବାଇଲ ବନ୍ଦ ଥାଏ — ସେଇ ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ନିଜ ମନ ମଧ୍ୟରେ ବସି ନିଜକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବୁ, ସେଇ ହେଉଛି ନିଜର ସତ୍ୟ ଏକାନ୍ତ। ବିବିକ୍ତ ସେବୀ ପାଇଁ ଏହି ହେଉଛି ସତ୍ୟ ଆନନ୍ଦ —

अंजुमन में खिलवत, खिलवत में अंजुमन।

ଅର୍ଥାତ — ଜନସମୂହ ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିବା ଏବଂ ଏକାନ୍ତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜଗତ ସହ ଯୋଗ ଅନୁଭବ କରିବା। ସାଧକ ଏହି ଦୁଇ ଅବସ୍ଥାରେ ସମତା ରଖିବାକୁ ଶିଖେ। ଏକାନ୍ତ ହେଉଛି ସେଇ ଅବସର ଯେଉଁଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଭିତର ଜଗତକୁ ଯାଇପାରେ — ଯେଉଁଠାରେ ସେ ନିଜର ଅଜ୍ଞାତ ରୂପ ସହିତ ପରିଚୟ ହୁଏ। ପ୍ରତିଦିନ ଅଧା ଘଣ୍ଟା କିମ୍ବା ଏକ ଘଣ୍ଟା — ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା, କୋଳାହଳ, ମୋବାଇଲ ଓ ସୋସିଆଲ ମିଡ଼ିଆ ଜଗତରୁ ଦୂରେ ହୋଇ, ନିଜ ସହିତ, ନିଜ ମନର ସାନିଧ୍ୟରେ ସମୟ ବିତାଇବା ଆବଶ୍ୟକ।

ଏହିପରି ଏକାନ୍ତ ହେଉଛି ଆତ୍ମସାଧନା ଓ ମନୋନିବେଶର ସେଇ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ତର — ଯେଉଁଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ବାହ୍ୟ ଜଗତର ଶବ୍ଦ ଓ ଚଞ୍ଚଳତା ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନକୁ ଶାନ୍ତ, ସମାହିତ ଓ କେନ୍ଦ୍ରିତ ରଖିପାରେ।

୩- ଧୃତ୍ୟା (ଧୃତି) — ଧୃତିର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦୃଢ଼ ସଙ୍କଳ୍ପ, ଅଚଳ ଆସ୍ଥା ଓ ନିର୍ଭୀକ ନିଷ୍ଠା। ମାତା ସତୀଙ୍କ ବିବାହ ଉପଖ୍ୟାନ ଅନେକ ପଥେ ଶ୍ରୁତ ହୋଇଛି। ସତୀ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ, ସେ ହିମାଳୟର କନ୍ୟା ପାର୍ବତୀ ରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ। ସେ ସମୟରେ ନାରଦ ମୁନି ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରକଟ ହେଲେ ଓ ଗୁଢ଼ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍ଘାଟନ କଲେ — "ଦେବୀ! ଆପଣ ସେହି ସତୀ, ଯାହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପୁନର୍ବାର ମହାଦେବ ସହ ସଂଯୋଗ ପାଇଁ ହୋଇଛି। ତେଣୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଭଗବାନ ଶଙ୍କରଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ହେବ।" ମାତା ପାର୍ବତୀ ନମ୍ରତା ସହିତ ପଚାରିଲେ — "ଗୁରୁଦେବ! ମୁଁ ଉଚିତ ତପସ୍ୟା କିପରି କରିବି? ତାହାର ବିଧି ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟା କ'ଣ?" ନାରଦ ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ସଂଗ୍ରହିତ ଶବ୍ଦରେ ସମସ୍ତ ତପମାର୍ଗର ଉପଦେଶ ଦେଲେ। ପାର୍ବତୀ ନତମସ୍ତକ ହୋଇ ଘୋର ତପସ୍ୟାର ଆରମ୍ଭ କଲେ। ତାଙ୍କ ଅଦମ୍ୟ ସାଧନା ଓ ଅଚଳ ସଙ୍କଳ୍ପ ଦେଖି ସପ୍ତ ଋଷି ସ୍ୱୟଂ ତାହାଁଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆସିଲେ। ତାଙ୍କ ଅଚଳ ନିଷ୍ଠା ଦେଖି ସେମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ — "ଦେବୀ! ଏହି ଘୋର ତପସ୍ୟା କାହା ପାଇଁ? ସେହି ତପସ୍ୱୀ ଶଙ୍କର ପାଇଁ, ଯିଏ ବାଘଚର୍ମ ପରିଧାନ କରନ୍ତି, ହିମଶିଖର ଉପରେ ଭୂତ-ପିଶାଚ ସହ ବିହାର କରନ୍ତି? ସେ ଦିଗମ୍ବର, ଅଘୋରୀ, ସମାଧିସ୍ଥ ଯୋଗୀ! ତାଙ୍କ ଆଚରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଲୌକିକ ଓ ଅପୂର୍ବ।"

ଋଷିମାନେ ତାଙ୍କୁ ବିବେଚନାପୂର୍ବକ ବୁଝାଇଲେ — "ଯଦି ତପସ୍ୟା କରିବା ଇଚ୍ଛା ଅଛି, ତେବେ ଭଗବାନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପାଇଁ କରନ୍ତୁ। ସେ ଶେଷନାଗ ଉପରେ ବିରାଜମାନ, ତାଙ୍କ ଉରସ୍ଥଳରେ କୌସ୍ତୁଭ ମଣି ଦୀପ୍ତିମାନ। ସେ ଅତି ସୁନ୍ଦର, ତାଙ୍କ ଶରୀର ଭୂଷିତ ଆଭୂଷଣ ଓ ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ଚିତ୍ରିତ। ସେ ଆକର୍ଷକ ଓ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ଦିବ୍ୟତାର ପ୍ରତୀକ। କିନ୍ତୁ ଶିବ? ଶିବ ତ ସମାଧିରେ ଲୀନ ରହନ୍ତି ଓ ସହଜରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇନାହାନ୍ତି। କେବେ ସମାଧିରୁ ଜାଗିବେ ଓ ଆପଣଙ୍କ ଏହି ତପସ୍ୟାକୁ ଦେଖିବେ — ତାହା କେହି ଜାଣେନାହିଁ।"

ଏହି ଉଦାହରଣ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି — **ସତ୍ୟ ଧୃତି ହେଉଛି ଯେତେବେଳେ ଜୀବ ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉପରେ ଅଟଳ ରହେ, ପରିସ୍ଥିତି, ପରାମର୍ଶ ବା ପରିହାସ ତାଙ୍କ ମନକୁ ବିଚଳିତ କରି ପାରେନାହିଁ।**

ଯେପରି ମା ପାର୍ବତୀଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ଓ ଧୃତି ସେହି ଶିବପ୍ରେମରେ ଅବିଚଳ ରହିଲା, ସେପରି ସତ୍ୟ ସାଧକ ମଧ୍ୟ ନିଜ ପରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ଅଚଳ ଧୃତି ଧାରଣ କରିବା ଦରକାର। ପାର୍ବତୀ ଜୀ ସପ୍ତ ଋଷିଙ୍କୁ କହିଲେ — "ଆପଣମାନେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ସବୁ ବୁଝୁଛି।

जन्म कोटि लगि रगरि हमारी।
बरउँ संभु न त रहउँ कुआरी॥

ସେ କହିଲେ — "ଯଦି ଆପଣମାନେ ଆଗରୁ ଆସିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଭିନ୍ନ କଥା ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା , କିନ୍ତୁ ଏବେ ଗୁରୁଦେବ ମୋତେ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଦେଇଛନ୍ତି। ଏବେ ଯଦି କୋଟି କୋଟି ଜନ୍ମ ଲାଗିଯାଏ ମଧ୍ୟ, ମୋର ବିବାହ ହେବ କେବଳ ଭଗବାନ ଶିବଙ୍କ ସହିତ।" **ଏହା ହେଉଛି ସଂକଳ୍ପ ଦୃଢ଼ତା।** ଯେତେବେଳେ ଏକଥା ଅଟଳ — "ମୁଁ ଏହି କାମ କରିବି," — ତେବେ ସେଥିରେ ଅବିଚଳ ରହିବା, ପଥର ପରି ଅଟଳ ହେବା ହିଁ ସତ୍ୟ ଧୃତି। ଆମେ ତ ନିୟମ କଲେ ଶିଘ୍ର ଢିଲା ହୋଇଯାଉ। କିନ୍ତୁ ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ସେଠ ଜୟଦୟାଲ ଗୋୟେନ୍ଦକାଜୀ ମଧ୍ୟ ନିତ୍ୟ ଏହି ଆଗ୍ରହ ରଖୁଥିଲେ — "**ଛୋଟ ଛୋଟ ନିୟମ ନିର୍ମାଣ କର, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ରଖ। ନିୟମ ସରଳ ହେଉ, କିନ୍ତୁ ତାହାର ପାଳନରେ କଠୋରତା ଓ ଦୃଢ଼ତା ଅବଶ୍ୟ ରହିବା ଦରକାର।**" ସତ୍ୟ ସାଧନା ସେଇଠି ଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ ସାଧକ ନିଜ ଲଘୁ ସଂକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ରକ୍ଷା କରେ। **ନିୟମ ବଡ଼ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ନିଷ୍ଠା, ଶିଷ୍ଟାଚାର ଓ ଅନୁଶାସନ ଯେତେ ଅଧିକ ହେବ, ସାଧକଙ୍କ ସାଧନା ସେତେ ଗଭୀର ଓ ଦୃଢ଼ ହେବ।**

୪- ସ୍ୱନିୟନ୍ତ୍ରଣ — ସାଧନାର ସାରତତ୍ତ୍ୱ, ସ୍ୱନିୟନ୍ତ୍ରଣର ମାର୍ଗ ହେଉଛି ସାଧନାର ମୂଳ ସାର। ଆମ ଚକ୍ଷୁ କାହାକୁ ଦେଖୁଛି? କର୍ଣ୍ଣ କ'ଣ ଶୁଣୁଛି? ନାସିକା କେଉଁ ସୁଗନ୍ଧକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି? ଜିହ୍ୱା କ'ଣ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି? ସ୍ପର୍ଶ କେଉଁଠି ହେଉଛି ଏବଂ କେଉଁଠି ନୁହେଁ? ଏହି ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିପାରେ, ସେହି ମାନବ ସତ୍ୟ ଆତ୍ମବଳର ଧାରକ।

मनसा, वाचा, कर्मणा

— ମୋର ମନରୁ କେଉଁ ଚିନ୍ତା ଉଦିତ ହେଉ, ମୋର ମୁଖରୁ କେଉଁ ଶବ୍ଦ ନିର୍ଗତ ହେଉ, ଏବଂ ମୋର ହାତରେ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପନ୍ନ ହେଉ — ଏହି ତିନୋଟି ଉପରେ ଦୃଢ଼ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିପାରିବା ହିଁ ସାଧନାର ଆଲୋକ।

मनसा, वाचा, कर्मणा

— ରାଗ ଓ ଦ୍ୱେଷର ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା। ନା କାହା ସହ ରାଗ, ନା କାହା ସହ ଦ୍ୱେଷ। ଯେ ମୋର ସ୍ତୁତି କରେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ମନ ଉଦାସୀନ; ଯେ ମୋର ହାନି କରେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ମନ ଶୂନ୍ୟ ଦ୍ୱେଷରେ ଭରିତ।
ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଉଦାହରଣ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଜୀବନରୁ —

ଏକ ସମୟରେ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ତପସ୍ୟାରେ ଲିନ ଥିଲେ। ଅର୍ଧନିମୀଲିତ ନୟନ, ଗଭୀର ସମାଧିରେ ଲୀନ ଦେହ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିର ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଧ୍ୟାନରତ ଥିଲେ। ସେହି ସମୟରେ ଜଣେ ଗୋଲା (ଗାଈ ରଖୁଆଳ, ଗଡ଼ରିଆ) ନିଜ ଗାଈମାନଙ୍କୁ ଚରାଇ ଯାଉଥିଲା। ଗାଈମାନେ ଏପଟେ-ସେପଟେ ବୁଲୁଥିଲେ। ସେହି ସରଳ ଗୋଲା, ଯାହାକୁ ଏହା ଜ୍ଞାତ ନଥିଲା ଯେ ତାହାର ସମ୍ମୁଖରେ ଜଗତର କେଉଁ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଅଛନ୍ତି, ସାଧାରଣ ସ୍ୱରେ କହିଲା — "ଶୁଣ, ମୋର ଗାଈମାନେ ଏଠି ଚରୁଛନ୍ତି। ମୁଁ କିଛି କାଠ ଆଣିବାକୁ ଆଗକୁ ଯାଉଛି, ତୁମେ ଏମାନଙ୍କୁ ନଜର ରଖ।" କିନ୍ତୁ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ତ ସମାଧିସ୍ଥ ଥିଲେ। ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ବାହ୍ୟ ଜଗତର ଧ୍ୟାନ ନଥିଲା। ଗୋଲାର କଥା ତାଙ୍କ କାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିଥାନ୍ତା କେମିତି? କିଛି ସମୟ ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଗୋଲା ଫେରିଲା, ଦେଖିଲା — ତାର ଗାଈମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ-ଦୁଇଟି ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ତା ମନରେ କ୍ରୋଧ ଆସିଲା। ସେ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଦେଖି ରୁଷ୍ଟ ସ୍ୱରେ କହିଲା — "ଅରେ! ଯଦି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା, ମନା କରିଦେଇପାରୁଥିଲ। ଟିକେ ବି ମାନବିକତା ନାହିଁ ତୁମେ ମଧ୍ୟରେ!" କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀ ତ ସମାଧିରେ ଲିନ ଥିଲେ — ସେ ମୌନ ରହିଲେ। ଗୋଲାର କଠୋର ଓ ଅସଭ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଚାଲିଥାଏ — ଅପଶବ୍ଦ, ନିନ୍ଦା, ଗାଳି — ସବୁ ଏକ ପରେ ଏକ ଝରିପଡୁଥିଲା, ତଥାପି ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ଅଚଳ ବୃକ୍ଷ ସମାନ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହିଲେ। ଯେବେ ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ, ସେହି ଗୋଲାର କ୍ରୋଧ ଆଉ ବେଶି ଉଗ୍ର ହେଲା। ସେ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହିଲା — "ଆରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଗଲକି ? ଏଠି ଗଛ ପରି ଠିଆ ହୋଇଛ, କିଛି ଶୁଣୁ ନାହଁ !" କ୍ରୋଧରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ, ସେ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗୋଟିଏ କାଠି ଉଠାଇ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ କାନରେ କେଞ୍ଚି ଦେଲା। କାନ ଫାଟିଗଲା, ରକ୍ତ ବହିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା।
ଏହି ଘଟଣା ଘଟିବାର ଦେଖି ସାକ୍ଷାତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ପ୍ରକଟ ହେଲେ। ସେ ଗୋଲା ନିକଟକୁ ଆସି ତୀବ୍ର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ — "ଅରେ ଅଜ୍ଞାନୀ! ଏମିତି କଣ କରି ବସିଲୁ?" ଗୋଲାଙ୍କୁ ତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ଜ୍ଞାତ ନଥିଲା ଯେ ସେ କାହା ସମ୍ମୁଖରେ ଅଛି। ସାକ୍ଷାତ୍ ଦେବତା ଆସିଛନ୍ତି — ଏହା ଜାଣି ସେ ଭୟରେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା, ତାର ମୁଖରୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା ନାହିଁ। ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ରୁଷ୍ଟ ସ୍ୱରେ କହିଲେ — "ଜାଣୁଛୁ କି ତୁ କାହାକୁ ଆଘାତ କଲୁ? ଏହେଉଛନ୍ତି ଯୋଗୀ, ମହାତ୍ମା, ତପସ୍ୟାର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ସ୍ୱରୂପ! ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ପୀଡ଼ା ଦେଇ ଅପରାଧ କରିଲା!" ଏହି ଘଟଣା ସତ୍ୟ ସ୍ୱନିୟନ୍ତ୍ରଣର ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଉଦାହରଣ — ଯେଉଁଠି ଶରୀର ଆହତ ହେଲା, ତଥାପି ମନ ଅଚଳ ରହିଲା। ବାହ୍ୟ ବିକାର ହେଲା, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ନିର୍ବିକାର ଶାନ୍ତି ଅଟଳ ରହିଲା।

ଏହା କହି ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଆହତ କାନକୁ କରୁଣାଭରା ସ୍ପର୍ଶ କଲେ। ମାତ୍ର କ୍ଷଣେ ରକ୍ତ ପ୍ରବାହ ବନ୍ଦହୋଇଗଲା। ସ୍ୱାମୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ସମାଧି

ଅବସ୍ଥାରୁ ଜାଗ୍ରତ ହେଲେ। ଚକ୍ଷୁ ଖୋଲି ଦେଖିଲେ — ସାମ୍ନାରେ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ଦଣ୍ଡାୟମାନ, ପାଖରେ ସେହି ଗୋଲା ଭୟ ଓ ପଶ୍ଚାତାପରେ କ୍ରନ୍ଦନ କରୁଛି । ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ଗୋଲାକୁ କ୍ରୋଧଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି କହିଲେ — "ଅରେ ମୂର୍ଖ! ଏପରି ମହାପାପ ପାଇଁ ମୁଁ ତୋତେ ଦଣ୍ଡ ନ ଦେଇ, କ'ଣ କରିବି? ଯେ ତୁ ଏକ ତପସ୍ୱି ଙ୍କୁ ଏପରି କଷ୍ଟ ଦେବାର ଅପରାଧ କଲୁ, ତୋତେ ଭସ୍ମ କରିଦେବି!" ଗୋଲା ଭୟରେ ଥରି ଉଠିଲା। ସେତେବେଳେ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱର କହିଲେ — "ଯାଅ।" ମାତ୍ର ଏକ ଶବ୍ଦ — "ଯାଅ"। ନ କୌଣସି କ୍ରୋଧ, ନ କୌଣସି ଦ୍ୱେଷ। ଯେ ଗୋଲା ତାଙ୍କୁ ଅପମାନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଥିଲା, ସେହି ପ୍ରତି ମଧ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ମାତ୍ର କ୍ଷମା ଓ କରୁଣା ଥିଲା। ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ କହିଲେ — "ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ସ୍ୱାମୀ। ତପସ୍ୱୀ ମାନଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିବା ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଏକ ଦୂତ ନିଯୁକ୍ତ କରିଦେବି, ଯେପରି ଆପଣଙ୍କୁ ଆଉ କେହି ଅସୁବିଧା ନ ଦେଇପାରିବ।"

ସ୍ୱାମୀଜୀ ତାଙ୍କ ଆଡକୁ ଦେଖିଲେ ମଧ ନାହିଁ। ସେ ମୌନ ରହି, ଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ। ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ କହିଉଠିଲେ — "ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହ କଥା ହେଉଛି, ସୁରକ୍ଷାର ଆଶ୍ୱାସ ଦେଉଛି, ତଥାପି ସେ ମୋ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିପାତ ମଧ କରୁ ନାହାନ୍ତି !" ତେବେ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ନିର୍ବିକାର ସ୍ୱରରେ କେବଳ ଦୁଇ ଶବ୍ଦ କହିଲେ — "ଆପଣ ମଧ ଯାଆନ୍ତୁ ।" ବସ୍, ଏତିକି। ଯିଏ ଅପକାର କରିଥିଲେ, ତାହାର ପାଇଁ "ଯାଅ"; ଯିଏ ଉପକାରର ଭାବ ରଖିଥିଲେ, ତାହାର ପାଇଁ ମଧ "ଯାଅ।" ଏହା ହେଉଛି ସତ୍ତ୍ୱିକ ସମତାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉଦାହରଣ — **ଯେଉଁଠାରେ ମନ ନା ରାଗରେ ବନ୍ଧିତ, ନା ଦ୍ୱେଷରେ ପ୍ରଭାବିତ; କେବଳ ନିରାସକ୍ତ ଶାନ୍ତିରେ ସ୍ଥିତ — ସମସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅଚଳ ଏବଂ ଅଦ୍ୱିତୀୟ।**

କାରଣ ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଇଁ "ରାଗ" ଓ "ଦ୍ୱେଷ" — ଏହି ଦୁଇଟିର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନଥିଲା। ତାଙ୍କ ସାଧନାର ସାର ଥିଲା —
"न राग, न द्वेष; केवल समत्व।"

ଯେ ଗୋଲା ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲା, ତାହାର ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଦ୍ୱେଷ ନ ଥିଲା। ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ, ଯିଏ ଉପକାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ ଆସକ୍ତ ନ ଥିଲା। ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ ମଧ ସେହି ମହାନ ସମଭାବର ସାମ୍ନାରେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଗଲେ।

रागद्वेषौ व्युदस्य च,

ଯେପରି ଜଣେ ସନ୍ତ କହିଥିଲେ —

चाहे कर निंदा कोई चाहे कोई सत्कार करे
मान और अपमान जिसके लिए समान रे
वह सच्चा इंसान रे

୫. ଅହଂକାର ଓ କ୍ରୋଧର ତ୍ୟାଗ - ସାମାଜିକ କିମ୍ବା ସାଂସାରିକ ସଫଳତାରେ ଅହଂକାର ତ ଥାଏ ହିଁ, କିନ୍ତୁ ନୂତନ ନୂତନ ସାଧକମାନେ ଆଧାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତିର ଅହଂକାରରେ ମଧ ବାନ୍ଧିତ । ମୁଁ ଗୀତାକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରିସାରିଛି, ମୁଁ ଏତେ ଜପ କରିନେଉଛି, ମୁଁ ଚା ଖାଏ ନାହିଁ, ମୁଁ କେବଳ ଫଳ ଖାଏ — ଏମିତି କିଛି ଛୋଟ ନିୟମ କରିଲା ପରେ ମଧ ଯଦି ମଣିଷ ତା'ରେ ଅହଂକାର ରଖିଦେଉଛି, ତେବେ ସେହି ସାଧନା ହାନିକାରକ ହୋଇଯାଏ। "ମୁଁ କାହା ସହ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରଖେନି, ଯାହା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ କରୁ"— ଏହି ଭାବ ହେବାରେ ଅପତ୍ତି ନାହିଁ, ଏହା କହିବାରେ ମଧ ଅପତ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯେବେ ଏହି କଥାରେ "ମୁଁ" ଭାବ, ଅହଂ ଭାବ ମିଶିଯାଏ, ସେହି ଅଭିମାନ ହିଁ ବିନାଶକାରୀ।

ଗୀତାକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରିବା ଏକ ମହାନ ସଫଳତା ଅଟେ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଏହି ସଫଳତାରେ ମଣିଷ ନିଜକୁ "ମୁଁ ବଡ଼" ମନେ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରେ, ତେବେ ସେଠିଏ ଗଡ଼ବଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ। କାହାକୁ ଏହା କହିଦେବାରେ ଅପତ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ଏହି କାରଣରୁ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ମନେ କରିବା ଆରମ୍ଭ କଲା, ତେବେ ସେହି ହେଉଛି ଆଧାତ୍ମିକ ପତନର ଆରମ୍ଭ।

ଅହଂକାରଂ, ବଳଂ, ଦର୍ପଂ, କାମଂ, କ୍ରୋଧଂ, ପରିଗ୍ରହଂ — ଏହି ଛଅଟି ବିଷୟକୁ ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିଛନ୍ତି — ଅହଂକାରର, ବଳର, ଦର୍ପର, କାମନାର, କ୍ରୋଧର ଓ ପରିଗ୍ରହର (ଅଧିକ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର) ତ୍ୟାଗ କରିବା। ତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ମଧ, "ମୁଁ ତ୍ୟାଗ କରିଛି" ବୋଲି ମନେ ଗର୍ବ ରଖିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ। ତ୍ୟାଗ କରି, ସେହି ତ୍ୟାଗର ମଧ ତ୍ୟାଗ — ଏହାହିଁ ସତ୍ତ ତ୍ୟାଗ। ନା ମନରେ ମାନ, ନା ସେଇ କାମରେ ଧାନ।

"ଧାନଯୋଗପରଃ" — ଏହି ଶବ୍ଦଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି — "ଧାନଯୋଗର ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିବା" ନୁହେଁ, ବରଂ ସେ, ଯାହାର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଧାନ ହୋଇଯାଇଛି, ଯାହାର ମନ କେବେ ବିକଳ ହୁଏନି, ଯାହା ପ୍ରତିକ୍ଷଣ ନିଜ ଅନ୍ତରକୁ ଏକାଗ୍ର ରଖିଥାଏ। **"ନିର୍ମମଃ"** — ଯାହାର କାହା ପ୍ରତି ମୋହ ନାହିଁ। **"ଶାନ୍ତଃ"** — ଯାହାର ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତିରେ ବିଶ୍ରାମ କରେ।

'ଅଯୋଧା କାଣ୍ଡ'ର ମଙ୍ଗଳାଚରଣରେ ଗୋସ୍ୱାମୀ ତୁଳସୀଦାସଜୀ କହିଛନ୍ତି —

प्रसन्नताम् या नगताभिषेकतस्तथा नमम्ले वनवासदुःखतः।
मुखाम्बुज श्रीरघुनन्दनस्य मेसदास्तुसा मञ्जुलमङ्गलप्रदा।।

ଅର୍ଥ — ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଯେ ଶାନ୍ତି ଓ ପ୍ରସନ୍ନତା ରହିଥିଲା, ସେହି ପ୍ରସନ୍ନତା କେବେ ମଧ୍ୟ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇନଥିଲା। ରାଜ୍ୟାଭିଷେକର ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ମିଳିଲା — ମୁଖରେ ଅତିରିକ୍ତ ଉଲ୍ଲାସ ନାହିଁ। ବନବାସର କଠିନ ଆଦେଶ ମିଳିଲା — ମୁଖରେ ବିଷାଦ କିମ୍ବା ଅସନ୍ତୋଷ ନାହିଁ। ଏହି ଭାବମାନଙ୍କର ଅଚଳ ସମତାରେ ହିଁ ଭଗବାନ୍ ରାମଙ୍କ ଶାନ୍ତିର ଛାୟା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ଯେବେ କାହାର ମନ ଅନୁକୂଳ ହୁଏ — ସେ ଶାନ୍ତ। ଯେବେ ପ୍ରତିକୂଳ ଘଟଣା ହୁଏ — ସେ ତଥାପି ଶାନ୍ତ। ଯେତେବେଳେ ମନ ଅପ୍ରସନ୍ନ ହୁଏ ନି, ସେହି ଅବସ୍ଥାକୁ କୁହାଯାଏ **"ପ୍ରଶାନ୍ତତା"**। **ଯାହାର ସ୍ୱଭାବ ହିଁ ଅଶାନ୍ତ — ସେ କେଉଁଠି ମଧ୍ୟ ସୁଖ ପାଇପାରେନି।** ସେ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଗ କରେ — "ହେ ଭଗବାନ୍! ଆପଣ ମୋତେ ଏମିତି ସ୍ତ୍ରୀ ଦେଲେ, ଏମିତି ସ୍ୱାମୀ ଦେଲେ, ଏମିତି ସନ୍ତାନ ଦେଲେ!" ଏହି ମନୋଭାବ ଯାହାର ଅଛି, ସେ କେବେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇପାରେନି। **ପ୍ରଶାନ୍ତତା ହେଉଛି — "ସମସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜକୁ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖିବାର ଶକ୍ତି।"**

ଯେ ଜଣେ ନିଜ ପରିବାରରୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ, ଘରୋଇ ଦୁଃଖରେ ପୀଡିତ ହୋଇ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୁଏ — ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରିଲାପରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖୀ ହିଁ ରହେ। ଯେଉଁ ମାନେ ଘରେ ରହି ଘରକୁ ସହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଠର ସାଧୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଅପ୍ରିୟ ଲାଗିବେ। କାରଣ — **ଦୁଃଖ ବାହାରେ ନୁହେଁ, ଆମ ମନର ଭିତରେ ବସିଥାଏ**। ଯଦି ମନ ଅଶାନ୍ତ ଅଛି, ତେବେ ହରିଦ୍ୱାର ବା ଋଷିକେଶ ଯାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ନାହିଁ। **ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ମିଳେ ନାହିଁ — ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ମିଳେ।**

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ କହିଛନ୍ତି —

यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः।
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः।। 12.15

ଯେ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ସଂସାର ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ହୁଏନି, ଓ ଯେ ସଂସାରକୁ ଦେଖି ନିଜେ ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ହୁଏନି, ଯେ ହର୍ଷ, ଅମର୍ଷ (ଇର୍ଷ୍ୟା), ଭୟ ଓ ଉଦ୍ବେଗରୁ ମୁକ୍ତ — ସେହି ମୋ ପାଇଁ ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତ। ଅର୍ଥ — "ମୋତେ କେହି ଉଦ୍ବିଗ୍ନ କରିପାରେନି। ମୋତେ କେହି ବିକଳ କରିପାରେନି। ଏହି ଶକ୍ତି ମୋ ଭିତରେ ଅଛି।" I have this power — no one can agitate me. ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହୁଛନ୍ତି — "**ବ୍ରହ୍ମଭୂୟାୟ କଳ୍ପତେ**" — ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ରହ୍ମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ନୁହେଁ, ନିଜେ ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଯିବା।

ମନର ଶୁଦ୍ଧି ଓ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଉପମା — ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ — ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କେତେ ଶୁଦ୍ଧ, ସେ ଏହାକୁ ବଣିଆଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯାଏ। ବଣିଆ ଏହାକୁ ଅଗ୍ନିରେ ପକାଇ, ଜଳାଇ ଥାଏ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଖାଦ ମିଶ୍ରଣ ଓ ଧାତୁ ଜଳି ଯାଏନି। ଯେବେ ଏହି ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ସେହି ଗହଣା, ଯାହା ପୂର୍ବେ ମିଶ୍ରିତ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ନିର୍ମଳ, ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ। ଏବଂ ସେହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ତାହାର ନିଜ ରୂପରେ ' ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ' ନୁହେଁ — 'ବ୍ରହ୍ମ' ହୋଇଯାଏ। ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୁ ଗନ୍ଧକ, ଧାତୁ ଓ ମଳ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଏ, ସେପରି ଯେତେବେଳେ ଆମ ମନରୁ ରାଗ, ଦ୍ୱେଷ, ଅହଂକାର, ଲୋଭ, ଇର୍ଷ୍ୟା ଆଦି ସମସ୍ତ ଦୋଷ ଜଳି ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଆମର ଶୁଦ୍ଧ ଆତ୍ମ ସ୍ୱରୂପ, ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱ, ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠେ।

ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ବାହାରେ ନୁହେଁ, ସେ ମନର ଭିତରେ ଅଛି। ଯେତେବେଳେ ମନ ଶୁଦ୍ଧ ହୁଏ, ତେବେ ଜୀବ ନିଜେ ଦେବତ୍ୱରେ ପରିଣତ ହୁଏ — "ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଯାଏ।"

18.54

ବ୍ରହ୍ମଭୂତଃ(ଫ୍) ପ୍ରସନ୍ନାତ୍ମା, ନ ଶୋଚତି ନ କାଙ୍କ୍ଷତି
ସମଃ(ସ୍) ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ, ମଦ୍ଭକ୍ତିଂ(ମ୍) ଲଭତେ ପରାମ୍॥54॥

ବ୍ରହ୍ମରୂପ ହୋଇଥିବା ସେହି ପ୍ରସନ୍ନମନା ସାଧକ କାହାରି ପାଇଁ ଶୋକ କରେ ନାହିଁ କି କୌଣସି ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ । ଏତାଦୃଶ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଠାରେ ସମଭାବସମ୍ପନ୍ନ ସାଧକ ମୋର ପରାଭକ୍ତି ଲାଭ କରେ ।

ବିବେଚନା:-
ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ଧାର ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଆପେ ଆପେ ଆଲୋକ ଆସିଯାଏ। ସେହିପରି, ଯେଉଁଠାରେ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଆପେ ଆପେ ଖୁସି ଆସିଯାଏ। ଏହା ମନେ ରଖିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ଆମର ଆଶା ହିଁ ଆମର ଖୁସି ହ୍ରାସ କରିବାର କାରଣ।

If there is no expectation, we are naturally happy.

ଆମ ଖୁସିର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଉଛି ଆମର ଇଚ୍ଛା, ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ

जहाँ पर प्रकाश है वहाँ अन्धकार नहीं है,
वैसे जहाँ आकाङ्क्षातायें नहीं वहाँ प्रसन्नता है।

ଏପରି ଯୋଗୀ ସମତାବଦ୍ଧ ରହି ପରମ ଭକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ କରନ୍ତି।

18.55

ଭକ୍ତ୍ୟା ମାମଭିଜାନାତି, ୟାବାନ୍ୟଶ୍ଚାସ୍ମି ତତ୍ତ୍ୱତଃ
ତତୋ ମାଂ(ନ୍) ତତ୍ତ୍ୱତୋ ଜ୍ଞାତ୍ୱା, ବିଶତେ ତଦନନ୍ତରମ୍॥55॥

ସେହି ପରାଭକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ମୋତେ, 'ମୁଁ ଯେତେ ଓ ଯିଏ'- ଏ କଥା କୁ ସେ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଜାଣିଯାଏ । ତା'ପରେ ମୋତେ ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଜାଣି ତତ୍କାଳ ମୋ'ଠାରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ବିବେଚନା:-
ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କୁହନ୍ତି ଯେ ସେହି ପରମ ଭକ୍ତି ମାଧମରେ, ସେ ମୋତେ, ପରମ ଆତ୍ମାଙ୍କୁ, ମୁଁ ଯେମିତି, ମୁଁ କେତେ, ମୁଁ ଯେପରି, ପ୍ରକୃତ ସାର ଭାବରେ ଜାଣିପାରନ୍ତି। ତା'ପରେ, ଏହିପରି ପ୍ରକୃତ ସାର ଭାବରେ ମୋତେ ଜାଣି, ସେହି ଭକ୍ତ ତୁରନ୍ତ ମୋ ମଧରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି।

पराभक्ति से भगवत् प्राप्ति, पराभक्ति से तत्वज्ञान-

ତତ୍ତ୍ୱତୋ ଜ୍ଞାନତ୍ୱ - ସତ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଆମେ ଶେଷରେ ଯେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିବୁ, ଗନ୍ତବ୍ୟସ୍ଥଳ ସମାନ। ଆମେ ବିମାନରେ ଯାତ୍ରା କରୁ କିମ୍ବା ଟ୍ରେନ୍‌ରେ, ଶେଷରେ ଏହା ସମାନ ଦିଲ୍ଲୀ।

इसी प्रकार चाहे ज्ञान मार्ग से जाओ,
भक्ति योग से जाओ, कर्म योग से जाओ
या ध्यान योग से जाओ,
जो प्राप्त होता है- वह ब्रह्म है,
वह अलग-अलग नहीं है।

ସାଂଖ୍ୟଯୋଗରେ, କର୍ମଯୋଗୀ ଏବଂ ଭକ୍ତଯୋଗ ମାଧମରେ ଦର୍ଶନ ମଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ଭକ୍ତିଯୋଗରେ ଦାର୍ଶନିକ ଜ୍ଞାନର ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ କୁହନ୍ତି -

"जिसमें जो कम है, वह मैं पूरा कर देता हूँ।
जिसमें जो नहीं है, वह उसमें आ जाता है।"

ତେଣୁ, ପଥ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ସମାନ

18.56

ସର୍ବକର୍ମାଣ୍ୟପି ସଦା, କୁର୍ବାଣୋ ମଦ୍ବ୍ୟପାଶ୍ରୟଃ
ମତ୍ପ୍ରସାଦାଦବାପ୍ନୋତି, ଶାଶ୍ୱତଂ(ମ୍) ପଦମବ୍ୟୟମ୍॥56॥

ମୋର ଆଶ୍ରିତ ଭକ୍ତ ସର୍ବଦା ସବୁ କର୍ମ କରି ମଧ ମୋ କୃପାରୁ ଶାଶ୍ୱତ ଅବିନାଶୀ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

ବିବେଚନା:-

ପ୍ରଭୁ କୁହନ୍ତି: "ଏହି ଜଗତରେ ରୁହ, ତୁମର ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କର, କିନ୍ତୁ **କେବଳ ମୋର କୃପା ଦ୍ୱାରା ତୁମେ ଅନନ୍ତ ଏବଂ ଅବିନାଶୀ ସ୍ଥିତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିବ।**"

ପ୍ରକୃତରେ କର୍ମଯୋଗୀ କିଏ? ଯିଏ ଅଫିସରେ ଭଲ କାମ କରେ, ସେ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଭଲ କାମ କରେ କି? ନା। ଏହା କେବଳ ଜଣେ ଯିଏ ଭଲ କାମ କରେ, କର୍ମଯୋଗୀ ନୁହେଁ।

सच्चा कर्मयोगी वह है,
जो कर्म करने में कर्तापन भाव त्याग देता है,
जो फल की इच्छा त्यागकर कर्म करता है।

ଯିଏ କର୍ମ କରେ ଏବଂ କହେ, "ମୁଁ ଏହା କରୁଛି," ତାଙ୍କ ପାଖରେ କର୍ମଯୋଗର ବୀଜ ନାହିଁ। ଜଣେ କର୍ମଯୋଗୀ ହେଉଛନ୍ତି ଯିଏ କର୍ତ୍ତାତ୍ୱ ଏବଂ ଫଳାଫଳ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି।

"ତୁମେ ଯାହା କରୁଛ, ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦରେ କରୁଛ।" ପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃପା ଅନୁଭବ କରନ୍ତୁ।

18.57

ଚେତସା ସର୍ବକର୍ମାଣି, ମୟି ସନ୍ନ୍ୟସ୍ୟ ମତ୍ପରଃ
ବୁଦ୍ଧିଯୋଗମୁପାଶ୍ରିତ୍ୟ, ମଚ୍ଚିତ୍ତଃ(ସ୍) ସତତଂ(ମ୍) ଭବ ॥57॥

ଚିତ୍ତ ରେ ସମସ୍ତ କର୍ମ ମୋତେ ଅର୍ପଣ କରି, ମତ୍ପରାୟଣ ହୋଇ ତଥା ସମତା ର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ନିରନ୍ତର ମଦ୍ଗତଚିତ୍ତ ହୋଇଯାଅ ।

ବିବେଚନା:-

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଆହୁରି କହିଛନ୍ତି, "ଅର୍ଜୁନ! ତୁମର ସମସ୍ତ କର୍ମ ମୋତେ ଅର୍ପଣ କରି ଏବଂ ସମତା ଯୋଗ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି, ମୋର ଭକ୍ତ ହୁଅ ଏବଂ ସର୍ବଦା ମୋ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରିତ ରୁହ।" ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ, କର୍ମଯୋଗ ଏବଂ ଭକ୍ତି ଯୋଗ ଏଠାରେ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ।

18.58

ମଚ୍ଚିତ୍ତଃ(ସ୍) ସର୍ବଦୁର୍ଗାଣି, ମତ୍ପ୍ରସାଦାତ୍ତରିଷ୍ୟସି
ଅଥ ଚେତ୍ତ୍ୱମହଙ୍କାରାନ୍, ନ ଶ୍ରୋଷ୍ୟସି ବିନଙ୍କ୍ଷ୍ୟସି ॥58॥

ମଦ୍ଗତଚିତ୍ତ ହୋଇ ତୁମେ ମୋ କୃପାରୁ ସମସ୍ତ ବିଘ୍ନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରାଯିବ ଏବଂ ଯଦି ତୁମେ ଅହଂକାରବଶତଃ ମୋ କଥା ନ ଶୁଣିବ, ତୁମର ପତନ ହେବ ।

ବିବେଚନା:-
ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ କୁହନ୍ତି, "ସବୁକିଛି ମୋର କୃପା ଦ୍ୱାରା ଘଟେ। ଏହି କୃପା ହାସଲଯୋଗ୍ୟ; ଏହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତ ଭକ୍ତିର ସହିତ ମୋତେ ଅଭ୍ୟାସ କରେ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଯୋଗାଇଥାଏ।"

**जिसे मुक्ति चाहिए, उसे मुक्ति;
जिसे भक्ति चाहिए, उसे विशुद्ध भक्ति;
जिसे कल्याण चाहिए, उसे कल्याण;
जिसे निर्वाण चाहिए, उसे निर्वाण।**

କିନ୍ତୁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟର ଉପାୟ କିମ୍ବା ଫଳାଫଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଘଟେ ନାହିଁ। ଏହା ବିପରୀତ, ଯେତେବେଳେ କର୍ମର ଫଳାଫଳକୁ ପୋଡ଼ି ଦିଆଯାଏ ସେତେବେଳେ ଏହା ହାସଲ ହୁଏ। ସାଧକ ଭାବନ୍ତି: "ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନା କରିବି, ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ, ଏବଂ ମୁଁ ତାହା ପାଇବି।" ଏହା

ଜଣେ ଆରମ୍ଭକାରୀର ଭ୍ରମ। ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା, କର୍ମର ଫଳ ଆଶା କମିଯିବ, ଏବଂ କେବଳ ସେତେବେଳେ ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣ, ତାଙ୍କ କୃପା ଦ୍ୱାରା, ଯାହା ଇଛିତ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରିବେ।

यह गुन साधन तें नहिं होई।
तुम्हरी कृपा पाव कोइ कोई॥

ଏହି ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଭ୍ୟାସ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ। କେବଳ ପରମ ପୁରୁଷ ଭଗବାନଙ୍କ କୃପା ଦ୍ୱାରା କିଛି ଲୋକ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରନ୍ତି। ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ, ଜପ, ଧ୍ୟାନ ଏବଂ ନୈବେଦ୍ୟ ସମସ୍ତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଭ୍ୟାସ। ଏହି ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା (ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଭ୍ୟାସ)ପରେ, ଯେତେବେଳେ ଆପଣ ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିବେ, ଆପଣ ପ୍ରସାଦ ପାଇବେ। କିନ୍ତୁ ପ୍ରସାଦ କେବଳ ଏକ ବସ୍ତୁ ନୁହେଁ; ଏହା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ସନ୍ତୋଷକୁ ସୂଚିତ କରେ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ପୁରୋହିତ ଆନନ୍ଦର ପ୍ରତୀକ ଭାବରେ ଏକ ମିଠା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ।

ଜଣେ ସନ୍ଥଙ୍କୁ ପଚରାଗଲା, "ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଉପାୟ କ'ଣ?" ସର୍ବୋତ୍ତମ ଉପାୟ ହେଉଛି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା।

ଅର୍ଜୁନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଛନ୍ତି। ପ୍ରଭୁ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ମନରେ କିଛି ଚାଲିଛି କି, ତାଙ୍କ ମନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବୁଲୁଛି କି।
ତା'ପରେ ପ୍ରଭୁ କୁହନ୍ତି: ଅର୍ଜୁନ, ମୋ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ, ତୁମେ ମୋ କୃପା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ଅସୁବିଧାକୁ ସହଜରେ ଦୂର କରିପାରିବ। କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ତୁମର ଅହଂକାର ଯୋଗୁଁ ମୋ କଥା ନ ଶୁଣ, ତେବେ ତୁମର ବିନାଶ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ।

18.59

ଯଦହଙ୍କାରମାଶ୍ରିତ୍ୟ, ନ ଯୋତ୍ସ୍ୟ ଇତି ମନ୍ୟସେ
ମିଥ୍ୟୈଷ ବ୍ୟବସାୟସ୍ତେ, ପ୍ରକୃତିସ୍ତ୍ୱାଂ(ନ୍) ନିୟୋକ୍ଷ୍ୟତି ॥59॥

ଅହଙ୍କାର ର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଯାହା ମନସ୍ଥ କରିଛ, ତୁମର ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଥ୍ୟା; କାରଣ ତୁମର କ୍ଷାତ୍ର ପ୍ରକୃତି ତୁମକୁ ଯୁଦ୍ଧ ରେ ନିୟୋଜିତ କରିଦେବ ।

ବିବେଚନା:-
ଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, "ଯଦି ତୁମେ ଅହଂକାରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ବିଶ୍ୱାସ କର ଯେ ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ମିଥ୍ୟା। ତୁମେ ନିଜକୁ ଠକୁଛ। ତୁମର ପ୍ରକୃତି ଯାହା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ତାହା କରିବ।

ତୁମେ ଭାବୁଛ ତୁମେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କରିବ, ବସି ଧ୍ୟାନ କରିବ। ଯଦି ତୁମ ସାମ୍ନାରେ ଏକ ଗାଈ ଆସିଯାଏ ଏବଂ ଏକ ସିଂହ ତାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରେ, ତେବେ ତୁମେ ଚୁପ୍ ବସି ପାରିବ ନାହିଁ। ତୁମେ ସିଂହକୁ ମାରି ଗାଈକୁ ରକ୍ଷା କରିବ, କାରଣ ତୁମର ସ୍ୱଭାବ କ୍ଷତ୍ରିୟ। ଯଦି, ଅହଂକାର ଯୋଗୁଁ, ତୁମେ ଏବେ ବି ଭାବୁଛ ଯେ ତୁମେ ତୁମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରିପାରିବ, ତେବେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଭ୍ରମ। ଆସକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ତୁମେ ଯେଉଁ କାମ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତାହା ତୁମର ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ କରିବାକୁ ପଡିବ।

18.60

ସ୍ୱଭାବଜେନ କୌନ୍ତେୟ, ନିବଦ୍ଧଃ(ସ୍) ସ୍ୱେନ କର୍ମଣା
କର୍ତୁଂ(ନ୍) ନେଚ୍ଛସି ଯନ୍ମୋହାତ୍, କରିଷ୍ୟସ୍ୟବଶୋଽପି ତତ୍ ॥60॥

ହେ କୁନ୍ତୀନନ୍ଦନ ! ନିଜ ସ୍ୱଭାବଜନିତ କର୍ମରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ମୋହବଶତଃ ତୁମେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହଁ, ତାହା ମଧ୍ୟ ତୁମେ (କ୍ଷାତ୍ରପ୍ରକୃତିର) ପରବଶ ହୋଇ କରିବ ।

ବିବେଚନା:-
ହେ କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପୁତ୍ର! ତୁମେ ଆସକ୍ତି ହେତୁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଏଡାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ତାହା କରିବାକୁ ତୁମେ ତୁମର ପ୍ରକୃତି ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧା। ତୁମେ ଇଚ୍ଛା

କର କି ନକର, ଶେଷରେ ତୁମକୁ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡିବ।"

18.61

ଈଶ୍ୱରଃ(ସ୍) ସର୍ବଭୂତାନାଂ(ମ୍), ହୃଦ୍ଦେଶେଽର୍ଜୁନ ତିଷ୍ଠତି
ଭ୍ରାମୟନ୍ସର୍ବଭୂତାନି, ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢାନି ମାୟୟା ll61 ll

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଈଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବିରାଜମାନ ଏବଂ ସେ ନିଜ ମାୟା ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରୂପୀ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଆରୂଢ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ (ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ) ଭ୍ରମଣ କରାଉଥା'ନ୍ତି ।

ବିବେଚନା:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହୁଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଶରୀର ଯନ୍ତ୍ର ଉପରେ ଅସୀନ ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କୁ, ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ପରମେଶ୍ୱର ନିଜ ମାୟା ଦ୍ୱାରା, ସେମାନଙ୍କର କର୍ମାନୁସାରେ ଭ୍ରମଣ କରାଇଥାନ୍ତି, ଯେଉଁଠି ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବିରାଜିତ।"

ଏହି ଶରୀର ଏକ ଯନ୍ତ୍ର, ଓ ମାୟା ହେଉଛି ଏହାର ଚାଳକ। ଜୀବ ନିଜ କର୍ମାନୁସାରେ ଯେଉଁ ଯୋନି ପ୍ରାପ୍ତ କରେ, ସେହି ସ୍ଥାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରେ, ସେହି ମାତାପିତାକୁ ମିଳେ। ସେ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ଜନ୍ମନେଇଥାଏ, ଦୁର୍ବଳ ବା ସଶକ୍ତ ହୁଏ, ବୁଦ୍ଧିମାନ ବା ମୂର୍ଖ ହୁଏ, କାୟର ବା ସାହସୀ ହୁଏ — ଏସବୁ ସେହି ଜୀବର ପୂର୍ବଜନ୍ମର କର୍ମ ଅନୁଯାୟୀ ଫଳ।

କେଉଁ ଜାତିରେ ତୁମର ଜନ୍ମ ହେବ, କେଉଁମାନେ ତୁମର ଭାଇ-ଭଉଣୀ ହେବେ, ତୁମର ଜୀବନର ପରିସ୍ଥିତି କେମିତି ହେବ — ସବୁ କର୍ମାନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ।

ତୁମେ ଯେପରି ସ୍ୱଭାବ ନେଇ ଜନ୍ମ ନେଇଛ, ସେହି ସ୍ୱଭାବକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ତୁମର ନିୟତି ଅଟେ। ତୁମେ ଚାହିଲେ ବା ନ ଚାହିଲେ ମଧ୍ୟ, ଏହାର ପାଳନ କରିବାକୁ ତୁମକୁ ବାଧ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ।

18.62

ତମେବ ଶରଣଂ(ଙ୍) ଗଚ୍ଛ, ସର୍ବଭାବେନ ଭାରତ
ତତ୍ପ୍ରସାଦାତ୍ପରାଂ(ମ୍) ଶାନ୍ତିଂ(ମ୍), ସ୍ଥାନଂ(ମ୍) ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟସି ଶାଶ୍ୱତମ୍ ll62 ll

ହେ ଭାରତ ! ତୁମେ ସର୍ବୋତଭାବେ ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ହିଁ ଶରଣ ଯାଅ ।ସେହି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ କୃପାରୁ ତୁମେ ପରମ ଶାନ୍ତି ସନାତନ ପରମଧାମ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।

ବିବେଚନ:-

"ଏହିକାରଣରୁ ହେ ଭାରତ! ତୁମେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରରେ ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଶରଣକୁ ଯାଅ।"

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ "ମମ" — ଅର୍ଥାତ୍ "ମୋର" — ବୋଲି କହୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏଠି ସେ ନୂତନ ଭାବରେ "ତମ୍" — ଅର୍ଥାତ୍ "ତାଙ୍କ" — ବୋଲି କହିଛନ୍ତି। ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱୟଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଥିଲେ, ତଥାପି କହିଲେ — "ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଶରଣକୁ ଯାଅ।" ସେ କହିଲେନି — "ମୋ ଶରଣକୁ ଆସ", ବରଂ କହିଲେ — "ତୁମେ ତାଙ୍କ ଶରଣକୁ ଯାଅ।"

"ତମେବ ଶରଣଂ ଗଚ୍ଛ।"
"ତତ୍ ପ୍ରସାଦାତ୍ ପରାଂ ଶାନ୍ତିମପ୍ସୋତି।"

ଏହିଭାବରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଗଭୀର ସୂଚନା ଦେଲେ, ଯାହା ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଆତଙ୍କ ଜନ୍ମିଲା।
ସେ ଭାବିଲେ — "ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କି?"

ଯେତେବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ଏହି ଭାବ ମନରେ ଆଣିଲେ, ସେହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରି କହିଲେ — "ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ିନି, ଅର୍ଜୁନ! ବରଂ ତୁମକୁ ସେହି ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପରେ ପ୍ରବେଶ କରାଉଛି — ଯେଉଁଠି ମୋର ନିଜ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବିଦ୍ୟମାନ।"

18.63

ଇତି ତେ ଜ୍ଞାନମାଖ୍ୟାତଂ(ଙ୍), ଗୁହ୍ୟାଦ୍‌ଗୁହ୍ୟତରଂ(ମ୍) ମୟା
ବିମୃଶ୍ୟୈତଦଶେଷେଣ, ୟଥେଚ୍ଛସି ତଥା କୁରୁ ॥63॥

ଏପରିଭାବରେ ଗୋପନୀୟଠାରୁ ମଧ ଅତି ଗୋପନୀୟ ଏହି ଜ୍ଞାନ ମୁଁ ତୁମକୁ କହିଦେଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଏହି ରହସ୍ୟଯୁକ୍ତ ଜ୍ଞାନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଭଲଭାବରେ ବିଚାର କରି, ଯେପରି ଇଚ୍ଛା କରୁଛ, ସେପରି କର ।

ବିବେଚନ —

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପ୍ତ ଓ ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ମୁଁ ତୁମକୁ କହିଦେଇଛି। ଏବେ ତୁମେ ଏହା ଉପରେ ଭଲ ଭାବରେ ଚିନ୍ତନ କର, ତାପରେ ଯାହା ତୁମକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଲାଗେ, ସେହିପରି କର।"

ପୂର୍ବେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହୁଥିଲେ — "ମୋ କହିବା ଅନୁସାରେ କର", କିନ୍ତୁ ଏଠି ସେ କହୁଛନ୍ତି — "ତୁମ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ କର।"
ଏହା ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ଭାବିଲେ — "ପ୍ରଭୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କି?"
ସେ ଭାବିଲେ — "ଏହି ଦୟାଳୁ, କୃପାଳୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ମୋ ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତ ହେଲେ କି?"

ସେତେବେଳେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଏକ ସୁନ୍ଦର ଭଜନ ମନେ ପଡ଼େ —

भगवान मेरी नैया उस पार लगा देना,
अब तक तो निभाया है आगे भी निभा देना,
तेरी कृपा के भरोसे हूँ, ठाकुर मेरी क्या ताकत है?

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଏହି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଲଲାଟରେ ଝାଳ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଝରିପଡ଼ିଲା, ମୁଖରେ ଦୟା ଓ ଦୈନ୍ୟର ଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା। ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ତାଙ୍କ ଭକ୍ତ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଏହି ଭାବ ଦେଖି ହସିଲେ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଇ ମୃଦୁ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ —

"ହେ ପାର୍ଥ! ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ଚାହୁଁଛି — ତୁମେ ନିଜ ଜ୍ଞାନରେ ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଦେଖ, ଯେଉଁଠି ମୋର ଇଚ୍ଛା ଓ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ଏକାତ୍ମ ହୋଇଯାଏ।"

18.64

ସର୍ବଗୁହ୍ୟତମଂ(ମ୍) ଭୂୟଃ(ସ୍), ଶୃଣୁ ମେ ପରମଂ(ମ୍) ବଚଃ
ଇଷ୍ଟୋଽସି ମେ ଦୃଢମିତି, ତତୋ ବକ୍ଷ୍ୟାମି ତେ ହିତମ୍ ॥64॥

ସକଳ ଗୋପନୀୟଠାରୁ ଅଧିକ ଗୋପନୀୟ ମୋର ପରମ ରହସ୍ୟଯୁକ୍ତ ବଚନ ତୁମେ ପୁଣି ଥରେ ଶୁଣ । ତୁମେ ମୋର ଅତିଶୟ ପ୍ରିୟ, ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଏହି ପରମ ହିତକର ବଚନ ପୁନର୍ବାର କହିବି ।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନମଧରେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ସବୁଠାରୁ ଗୁପ୍ତ, ସେହି ପରମ ରହସ୍ୟମୟ ବାକ୍ୟକୁ ଆଉଥରେ ମୋ ପାଖରୁ ଶୁଣ। ତୁମେ ମୋ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ।"

ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତ। ପ୍ରଥମେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ତାଙ୍କ ସହ ଗୁରୁତର ଭାବରେ କଥା କହିଥାନ୍ତି, ଯେପରି ଜଣେ ଗୁରୁ ନିଜ

ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ କଠୋର ଭାବେ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ଲୁଚାଇ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ। କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଦୁଃଖ ଓ ମଳିନତାର ଛାୟା ଦେଖିଲେ, ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ସେହି କଠୋରତାକୁ ହଟାଇ ମୃଦୁ ସ୍ୱରରେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲେ।

ସେ କହିଲେ —
"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମେ ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ, ମୋର ହୃଦୟର ନିକଟତମ। ଏହି କାରଣରୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଏହି ପରମ ଉପକାରକ ବାକ୍ୟ କହୁଛି — ଏହା ତୋର ମଙ୍ଗଳ ଓ ମୋର ଆଶୀର୍ବାଦର ସଂଧିସ୍ଥଳ।"

18.65

ମନ୍ମନା ଭବ ମଦ୍ଭକ୍ତୋ, ମଦ୍ୟାଜୀ ମାଂ(ନ୍) ନମସ୍କୁରୁ
ମାମେବୈଷ୍ୟସି ସତ୍ୟଂ(ନ୍) ତେ, ପ୍ରତିଜାନେ ପ୍ରିୟୋଽସି ମେ ॥65॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ତୁମେ ମୋଠାରେ ମନ ଲଗାଅ, ମୋର ଭକ୍ତ ହୋଇଯାଅ, ମୋର ପୂଜକ ହୋଇଯାଅ, ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କର । ଏପରି କଲେ ତୁମେ ମୋତେ ହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ, ଏହା ମୁଁ ତୁମକୁ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି କହୁଛି, କାରଣ ତୁମେ ମୋର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ।

ବିବେଚନ:-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅତିଶୟ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି। ଯେତେବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ଭୟଭୀତ ହେଲେ, କିଛି କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ମଳିନତା ଓ ଦୁଃଖର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଦେଲା, ସେତେବେଳେ କୃପାସାଗର ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ —

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ମୁଁ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି କୁହୁଛି — ତୁମେ ମୋ ଅତି ପସନ୍ଦ ର ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତ। ତୁମେ ମୋତେ ସ୍ମରଣ କର, ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କର। ଏପରି କରିଲେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ।

ତୁମେ ମୋ ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରିୟ, ମୋର ସଖା ଅଟ।" ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଦିବ୍ୟ ମାତୃସ୍ନେହ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଝଲକିଯାଏ।

ଯେପରି ଜଣେ ମା' ନିଜ ସନ୍ତାନର ମନୋଭାବକୁ ଶବ୍ଦ ବିନା ବୁଝି ନେଉଛନ୍ତି, ସେପରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନର ଭୟ ଓ ସନ୍ଦେହକୁ ଅନୁଭବ କରି ତାଙ୍କୁ ନିଜ ପ୍ରେମ ଓ ଆଶ୍ୱାସନରେ ଆବୃତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି।

18.66

ସର୍ବଧର୍ମାନ୍ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ, ମାମେକଂ(ମ୍) ଶରଣଂ(ମ୍) ବ୍ରଜ
ଅହଂ(ନ୍) ତ୍ୱା ସର୍ବପାପେଭ୍ୟୋ, ମୋକ୍ଷୟିଷ୍ୟାମି ମା ଶୁଚଃ ॥66॥

ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମ ମୋଠାରେ ତ୍ୟାଗ କରିଦେଇ ତୁମେ ଏକମାତ୍ର ମୋର ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ସର୍ବାଧାର ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ଶରଣକୁ ଆସିଯାଅ ।ମୁଁ ତୁମକୁ ସମସ୍ତ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେବି, ତୁମେ ଶୋକ କର ନାହିଁ ।

ବିବେଚନ:-
ଅର୍ଜୁନ ମନ ମଧ୍ୟରେ ନିରବ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ — "ହେ ପ୍ରଭୁ! ମୋର ନୌକାକୁ ଏହି ଜୀବନସାଗରରୁ ପାର କରାନ୍ତୁ।" ସେହି ସମୟରେ ମନେ ହେଉଛି ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ତାଙ୍କୁ ସ୍ନେହଭରା ସ୍ୱରରେ କହୁଛନ୍ତି — "ଆଜି ମୋ
ନୌକାରେ ଚଢ଼, ମୁଁ ତୁମକୁ ଆର ପାରିକୁ ନେଇଯିବି। ଏହି
ନୌକାରେ ଯେ କେହି ଚଢ଼ିବେ, ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତରର ପାପ ମୁକ୍ତ ହେଇଯିବ।" ଏଠାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ଓ ଦିବ୍ୟ ସମର୍ପଣ ଶିକ୍ଷା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ।

"ସର୍ବଧର୍ମାନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ" — ଏହି ଶ୍ଳୋକର ଅର୍ଥକୁ ଅନେକେ ଭୁଲ ଭାବରେ ବୁଝନ୍ତି, ଏବଂ ଭାବନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହୁଛନ୍ତି — "ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅ।" କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ତାହା ନୁହେଁ। ଏଠାରେ **"ସର୍ବଧର୍ମାନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ"**ର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି — ଯେତେବେଳେ ଜୀବ ସମସ୍ତ କର୍ମର ଫଳପ୍ରତୀକ୍ଷାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଛାଡ଼ି, ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଶୁଦ୍ଧ ସମର୍ପଣଭାବରେ କରେ, ଏବଂ ନିଜକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରେ — ସେତେବେଳେ ଭଗବାନ୍ ନିଜେ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଭାର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ଧ ଏହି ଭରସା ଦେଇଛନ୍ତି — **"ଯୋଗକ୍ଷେମଂ ବହାମ୍ୟହମ୍"** — ଅର୍ଥାତ୍ "ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୋ ପାଖରେ ସମର୍ପିତ କରେ, ମୋର ଭକ୍ତିରେ ଲିନ ହୁଏ, ତାଙ୍କ ଯୋଗ (ଆବଶ୍ୟକ ସାଧନ) ଓ କ୍ଷେମ (ସୁରକ୍ଷା) ମୁଁ ନିଜେ ଉଠାଏ।" ଏଠି ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସେହି କଥାକୁ ଅନ୍ୟ ଶୈଳୀରେ କହୁଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାର ନାମରେ ମୋତେ ଅବହେଳା କରନାହିଁ। ମନରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମର ଭାବ ନେଇ ଅଛ, ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅ, ଏବଂ ମୋର ଶରଣକୁ ଆସ। ମୁଁ ତୁମକୁ ସମସ୍ତ ପାପରୁ ମୁକ୍ତ କରିଦେବି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ତୁମେ ନିଜେ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରିବ। ତୁମର ସମସ୍ତ କର୍ମଫଳ ମୁଁ ସମାପ୍ତ କରିଦେବି — ତୁମେ ଯାହା କରୁଛ, ସେହି କର୍ମକୁ ମୋର ଶରଣରେ ରଖି କର।"

ଏହି ଶ୍ଳୋକ ମାନବ ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ — **ସମର୍ପଣ ହିଁ ମୋକ୍ଷର ଦ୍ୱାର, ଆତ୍ମାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ରଖିବା ହିଁ ଶାଶ୍ୱତ ଶାନ୍ତି।**

18.67

ଇଦଂ(ନ୍) ତେ ନାତପସ୍କାୟ, ନାଭକ୍ତାୟ କଦାଚନ
ନା ଚାଶୁଶ୍ରୂଷବେ ବାଚ୍ୟଂ(ନ୍), ନ ଚ ମାଂ(ମ୍) ୟୋଽଭ୍ୟସୂୟତି ॥67॥

ଏହି ଗୀତାରୂପକ ରହସ୍ୟମୟ ଉପଦେଶ କୌଣସି କାଳରେ ବି ତପସ୍ୟାବିହୀନ ମନୁଷ୍ୟକୁ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ଭକ୍ତିରହିତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏବଂ ଶୁଣିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛୁକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମଧ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯେ ମୋ ଠାରେ ଦୋଷଦୃଷ୍ଟି ରଖେ, ତାକୁ ତ କଦାପି କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଯେ ଦିବ୍ୟ ଉପଦେଶ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ, ସେହି ଜ୍ଞାନାମୃତର ଉଚ୍ଚାରଣ ମାତ୍ରରେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନଙ୍କ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଭରିଯାଇଥିଲା। ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଏକ ଭାବ ଉଦ୍ଭବ ହେଲା — "ଧନ୍ୟ ଏହି ଗୀତା ଜ୍ଞାନ! ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନର ମୋହ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇଛି, ସେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ପାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଭକ୍ତିର ସଂଚାର ହୋଇଛି। ଏହି ଆମୃତ ସଦୃଶ ଜ୍ଞାନ ଯଦି ଏତେ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ଅଟେ, ତେବେ ଏହାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବା ଉଚିତ।"

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଗୀତା ରୂପୀ ଗୁହ୍ୟ ଓ ଅତି ଗୋପନ ଜ୍ଞାନକୁ ଚାରି ପ୍ରକାର ଲୋକଙ୍କୁ କେବେ ମଧ ଶୁଣାଇବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ — ଯେଉଁ ମାନେ ତପସ୍ୟାହୀନ, ଭକ୍ତିହୀନ, ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ମନରେ ଶୁଣିବାର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ଓ ଯେଉଁମାନେ ମୋର ଦୋଷ ଦେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଜ୍ଞାନ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ପରେ କହିଲେ — "ଏହି ଉପଦେଶ ମୁଁ ପୁଣି ଦୋହରାଇବି ନାହିଁ, ଏହାର ଦାୟିତ୍ୱ ଏବେ ମୋର ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଠାରେ ରହିଲା।" ଏହା ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଦ୍ଭବ ହେଲା — "ହେ ପ୍ରଭୁ! ଆପଣଙ୍କ ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ତେବେ ଏହି ଗୀତାର ପ୍ରଚାର କରିବାର ଆଜ୍ଞା ଦିଆଯାଇଛି କି?" ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଶମିତ ହାସ୍ୟ ଦେଇ କହିଲେ — "ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ। କାରଣ ଯଦି ମୁଁ ଏହାକୁ ପୁଣି କହିବି ନାହିଁ, ତେବେ ମାନବଜାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅମୃତବାଣୀ କିପରି ପହଞ୍ଚିବ? ସଂସାରରେ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅଧର୍ମ ବଢ଼ିବ — ତେଣୁ ଏହାର ପ୍ରସାର ନିଶ୍ଚୟ ଜରୁରୀ।"

ଏହିପରି ଭାବରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସନ୍ତମାନଙ୍କୁ, ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ସମର୍ପିତ ଆତ୍ମାମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍ଗୀତାର ଅଧ୍ୟୟନ, ଶ୍ରବଣ, ମନନ ଓ ପ୍ରଚାର କରିବାର ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛନ୍ତି।

18.68

ୟ ଇମଂ(ମ୍) ପରମଂ(ଙ୍) ଗୁହ୍ୟଂ(ମ୍), ମଦ୍‌ଭକ୍ତେଷ୍ୱଭିଧାସ୍ୟତି
ଭକ୍ତିଂ(ମ୍) ମୟି ପରାଂ(ଙ୍) କୃତ୍ୱା, ମାମେବୈଷ୍ୟତ୍ୟସଂଶୟଃ ॥68॥

ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ମୋ ଠାରେ ପରମପ୍ରେମ କରି ଏହି ପରମ ରହସ୍ୟଯୁକ୍ତ ଗୀତୋପଦେଶ ମୋର ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧରେ କହିବେ, ସେ ମୋତେ ହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ବିବେଚନ:-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ମୋ ପ୍ରତି ପରମ ପ୍ରେମଭାବ ରଖି, ଏହି ଗୁହ୍ୟ ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ରର ଉପଦେଶ ମୋର ଅନ୍ୟ

ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଦେବ, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ। ଏଥିରେ ଜରା ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ।"

ଅର୍ଥାତ୍ — ଯେଉଁ ମଣିଷ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାର ଦିବ୍ୟ ଜ୍ଞାନକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପ୍ରେମଭାବରେ ସଂସାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଏ, ଯେ ଏହାର ପ୍ରଚାରକ, ବକ୍ତା ବା ଶ୍ରୋତା ହୁଏ, ସେ ନିଜେ ଭଗବାନଙ୍କ ସାନିଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ। ତେଣୁ ଯେମାନେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ପାଠ କରନ୍ତି, ତାହାର ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି, ସତ୍ସଙ୍ଗରେ ଏହାର ରସପାନ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ମନନ ଓ ଚିନ୍ତନରେ ଲିନ ରହନ୍ତି — ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭଗବତ ପ୍ରାପ୍ତି ନିଶ୍ଚିତ ଓ ଅବିଚଳ।

18.69

ନ ଚ ତସ୍ମାନ୍ମନୁଷ୍ୟେଷୁ, କଶ୍ଚିନ୍ମେ ପ୍ରିୟକୃତ୍ତମଃ
ଭବିତା ନ ଚ ମେ ତସ୍ମାଦ୍, ଅନ୍ୟଃ(ଫ୍) ପ୍ରିୟତରୋ ଭୁବି ॥69॥

ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ ହୋଇ ମୋର ପ୍ରିୟକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ , ତଥା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବଳି ମୋର ଅନ୍ୟ କେହି ପ୍ରିୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

ବିବେଚନ:-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି — "ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ। ଯେ ମୋର ଗୀତାର ପ୍ରଚାର କରିବ, ସେ କେବଳ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ତାହା ନୁହେଁ, ସେ ମୋର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ହେବ। ସମଗ୍ର ମାନବଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ପ୍ରିୟ କାମ କରୁଥିବା ଆଉ କେହି ହୋଇନି, ନାହିଁ ଓ ହେବ ନାହିଁ।"

ଗୀତା ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚାର ମାଧ୍ୟମରେ ଭଗବତ୍ପ୍ରାପ୍ତି — ଏହାଠାରୁ ସରଳ ସାଧନ ଆଉ କିଛି ହୋଇପାରେ କି? ଯେତେ ଯପ କର, ତପ କର, ଧ୍ୟାନ କର — ସେଠି ମନ ଲଗାଇବା ଦୁର୍ଲଭ ହୁଏ। କିନ୍ତୁ ଏଠି ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସରଳ ଉପାୟ କହିଦେଲେ — "ମୋର ଗୀତାକୁ ମୋର ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଅ।"
And you have a direct VIP ticket to come to Me — ତୁମେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ସିଧା ଅତିବିଶେଷ ଅଧିକାର ପାଇଯିବ।

ଯେ ଭକ୍ତ ଗୀତା ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚାର କରେ, ସେ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉନି, ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟତମ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ସ୍ୱୟଂ କହୁଛନ୍ତି —
"ମୋର ଏହି ପ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେହି ନାହିଁ, କେହି ସେମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବ ନାହିଁ।"

ଅର୍ଜୁନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ — "ପ୍ରଭୁ! ଏହି ଭକ୍ତମାନେ କି ଅନ୍ୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ?"
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ହସି କହିଲେ — "ହଁ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମଯୋଗୀ, କର୍ମଯୋଗୀ, ଧ୍ୟାନଯୋଗୀ ଅଛନ୍ତି — ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ ମୋର ଗୀତାଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚାରକ, ସେହି ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରିୟ।"

କି ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବନା! ଏହି ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ମୁଖରୁ ଶୁଣି ମନରେ ଆନନ୍ଦର ସାଗର ଉଙ୍କି ମାରେ — ମନେ ହୁଏ ଯେପରି ସ୍ୱୟଂ ଈଶ୍ୱର ଆମ ପାଇଁ ଦିବ୍ୟ ଲଟେରି ଖୋଲିଦେଲେ। ଯେ ଗୀତା କୁହେ, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଲାଭ ପାଏ — ଓ ତାହାର ପୁଣ୍ୟ ଆଗାମୀ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ରହେ।

18.70

ଅଧ୍ୟେଷ୍ୟତେ ଚ ୟ ଇମଂ(ନ୍), ଧର୍ମ୍ୟଂ(ମ୍) ସଂବାଦମାବୟୋଃ
ଜ୍ଞାନୟଜ୍ଞେନ ତେନାହମ୍, ଇଷ୍ଟଃ(ସ୍) ସ୍ୟାମିତି ମେ ମତିଃ ॥70॥

ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ଆମ ଦୁହିଙ୍କର ଏହି ଧର୍ମମୟ ସଂବାଦରୂପକ ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବେ, ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞରେ ପୂଜିତ ହେବି, ଏହା ମୋର ମତ ।

ବିବେଚନ:-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି — "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯେ ପୁରୁଷ ଆମର ଏହି ଧର୍ମମୟ ସଂବାଦ — ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାକୁ ପାଠ କରିବେ, ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା

ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ ରୂପେ ପୂଜିତ ହେବି। ଏହା ମୋର ନିଶ୍ଚିତ ମତ।"

ପୂର୍ବ ଶ୍ଳୋକରେ ଯେଉଁଠି ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ପ୍ରଚାର ଓ ଉପଦେଶ ଦେବାର ମହିମା କହିଥିଲେ, ସେଠି ଏହି ଶ୍ଳୋକରେ ସେ ତାହାର ପାଠ ଓ ଅଧ୍ୟୟନର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଗୀତାର ପାଠ ଓ ମନନକୁ **"ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ"** ରୂପେ ସ୍ଥାପିତ କରି ଏକ ନୂତନ ସାଧନାମାର୍ଗ — **"ଗୀତାଯୋଗ"** ର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ।

ଜ୍ଞାନଯୋଗ, ଭକ୍ତିଯୋଗ ଓ କର୍ମଯୋଗ — ଏ ସବୁ ଯୋଗର ସାର ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାରେ ଏକତ୍ର ରହିଛି। ଯେ କୌଣସି ଭକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହ ଗୀତା ପାଠ କରେ, ଶୁଣେ କିମ୍ବା ତାହାର ଚିନ୍ତନ ଓ ମନନ କରେ, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧି ଓ ମୋକ୍ଷ ସଫଳତା ପାଏ।

18.71

ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନନସୂୟଶ୍ଚ, ଶୃଣୁୟାଦପି ୟୋ ନରଃ
ସୋଽପି ମୁକ୍ତଃ(ଶ୍) ଶୁଭାଁଲ୍ଲୋକାନ୍, ପ୍ରାପ୍ନୁୟାତ୍ପୁଣ୍ୟକର୍ମଣାମ୍॥71॥

ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଦୋଷଦୃଷ୍ଟିରହିତ ହୋଇ ଏହି ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ର ଶ୍ରବଣମାତ୍ର କରିବେ, ସେ ମଧ ପାପମୁକ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ତମ କର୍ମକାରୀମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ।

ବିବେଚନ:-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି —
"ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତିରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ, କୌଣସି ଦୋଷ ଦୃଷ୍ଟି ବିନା ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଶୁଣେ, ସେହି ଭକ୍ତ ଉପରେ ମୋର କୃପାଦୃଷ୍ଟି ବରଷିଥାଏ।"
ଏପରି ଶ୍ରୋତା ପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ, ପୁଣ୍ୟଲୋକକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଓ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କର୍ମ ଶୁଭଫଳଦାୟକ ହୋଇଯାଏ।

ପୂର୍ବରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା କହିବାର ମହିମା ବିଷୟରେ କଥା କହିଥିଲେ, ପରେ ପାଠ କରିବାର ମହିମା କହିଥିଲେ, ଏବେ ସେ ଶୁଣିବାର ମହିମାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛନ୍ତି।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି —
"ଶ୍ରୋତା ମାନେ ମଧ ପୂଜନୀୟ, କିନ୍ତୁ ଏକ କଥା ମନେ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ — ସେମାନଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଦୋଷଦୃଷ୍ଟି, ଦ୍ୱେଷ ବା ସନ୍ଦେହ ନ ଥାଉ। ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହ ଶୁଣେ, ସେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରେ, ତାହା ହିଁ ପାଏ। ଯଦି ମୋକ୍ଷ ଇଚ୍ଛା କରେ, ମୋକ୍ଷ ମିଳେ; ଯଦି ଭକ୍ତି ଇଚ୍ଛା କରେ, ଭକ୍ତି ମିଳେ; ଯଦି ମୋର ସାନିଧ ଇଚ୍ଛା କରେ, ମୁଁ ନିଜେ ତାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ।"
Whatever you desire, it is at your disposal — ତୁମେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର, ସେ ସବୁ ତୁମ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ।
ତାପରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ହସି କହିଲେ —

"ଏବେ କୁହ, ହେ ଅର୍ଜୁନ! ମୁଁ ତୁମକୁ ଏହି ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟମୟ ଜ୍ଞାନ ଶୁଣାଇଦେଲି, ଏବେ ତୁମ ହୃଦୟରୁ କିଛି କୁହ।"

18.72

କଚ୍ଚିଦେତଚ୍ଛ୍ରୁତଂ(ମ୍) ପାର୍ଥ, ତ୍ୱୟୈକାଗ୍ରେଣ ଚେତସା
କଚ୍ଚିଦଜ୍ଞାନସମ୍ମୋହଃ(ଫ୍), ପ୍ରନଷ୍ଟସ୍ତେ ଧନଞ୍ଜୟ॥72॥

ହେ ପାର୍ଥ ! କଣ ଏହି ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ରକୁ ତୁମେ ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ ଶ୍ରବଣ କରିଛ ? ଏବଂ ହେ ଧନଞ୍ଜୟ ! କଣ ତୁମର ଅଜ୍ଞାନଜନିତ ମୋହ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ?

ବିବେଚନ:-

ଏହି ଭାବରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦଗୀତାଙ୍କର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଶୁଣେଇ ସାରି ନିଜର ଉପଦେଶ ସମାପନ କଲେ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସ୍ନେହ ପୂର୍ବକ

ପଚାରିଲେ -

ହେ ପାର୍ଥ ! ତୁମେ କଣ ଏହି ଗୀତାଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମନଯୋଗ ସହକାରେ ଶ୍ରବଣ କରିଛ ? ପୁନଃ ତୁମର ମୋହ ଏବଂ ଅଜ୍ଞାନତା ନଷ୍ଟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ?

ଅର୍ଜୁନ ସ୍ମିତାହାସ୍ୟ ସହିତ କହିଲେ, ହେ ଭଗବାନ ! ମତେ ଲାଗୁଥିଲା ଯେ ଆପଣ ମୋ ମୁହଁ ଦେଖି ସବୁ ବୁଝି ପାରିଥିବେ । ପୁଣି ମତେ ପଚାରି ଲଜ୍ଜିତ କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ?

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ହସି ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, " ଯାହା ପରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ ସେଥିରେ ତୁମ ଭାବ ଓ ମୁହଁର ଭାଷା ତ କେହି ଦେଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଅର୍ଜୁନ ! ତୁମେ ସ୍ୱମୁଖରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଜାଣ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁମର ମନସ୍ଥିତି ଜଣା ପଡିବ । "

ତତ୍ପଶ୍ଚ୍ୟାତ ଅର୍ଜୁନ ବିନମ୍ରତା ପୂର୍ବକ କରପତ୍ର ଯୋଡି ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଶ୍ରୀଭାଗବାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚଳ ନୟନରେ ଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପ୍ରେମଭାବରେ ଭାବ ବିଭୋର ହୋଇ କହିଲେ-

18.73

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ
ନଷ୍ଟୋ ମୋହଃ(ସ୍) ସ୍ମୃତିର୍ଲବ୍ଧା, ତ୍ୱତ୍ପ୍ରସାଦାନ୍ମୟାଚ୍ୟୁତ
ସ୍ଥିତୋଽସ୍ମି ଗତସନ୍ଦେହଃ(ଖ୍), କରିଷ୍ୟେ ବଚନଂ(ମ୍) ତବ ॥73॥

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ -- ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ! ଆପଣଙ୍କ କୃପାରୁ ମୋର ମୋହ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ମୁଁ ସ୍ମୃତି ପାଇଗଲି, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଃସଂଶୟ ହୋଇଗଲି, ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବି ।

ବିବେଚନ-

"ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ! ଆପଣଙ୍କ ଅପାର କୃପାରୁ ମୋର ମୋହ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ମୋର ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର ହୋଇଛି । ମୋର ସତ୍ୟ ସହିତ ସାକ୍ଷାତକାର ହୋଇଛି ।"

ଋଷି ପତଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାନର ପାଞ୍ଚଟି ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ହେଲେ **ପ୍ରମାଣ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ବିକଳ୍ପ, ନିଦ୍ରା ଓ ସ୍ମୃତି** । ଏହି ବିବରଣୀ ପତଞ୍ଜଳି ଯୋଗସୂତ୍ରରେ ଉପଲବ୍ଧ । ପତଞ୍ଜଳି ଯୋଗଦର୍ଶନ ନାମକ ୟୁଟ୍ୟୁବ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ 65ଟି ଏପିସଡ଼ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏପିସଡ଼ ପ୍ରାୟ 20 ମିନିଟ ସମୟ ନେଇଛି । ଅତି ମନୋହର ବିବେଚନ ଏହି ଏପିସଡ଼ ଖଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତୃତୀୟ ଏପିସଡ଼ରେ ଜ୍ଞାନର ପାଞ୍ଚ ସ୍ଥିତିକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରାଯାଇଛି ।

ଅର୍ଜୁନ, ଯିଏ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସିଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, କହିଲେ, " ମୁଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପଞ୍ଚମ ସ୍ଥିତି 'ସ୍ମୃତି' ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

ଶ୍ରୀରାମଚରିତ ମାନସରେ ବି ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି -

मम दर्शन फल परम अनूपा,
जीव पाव निज सहज स्वरूपा॥

ଅର୍ଥାତ, " **ମୋ ଦର୍ଶନର ପରମ ଫଳ ଏହା ଯେ ଜୀବ ନିଜର ସହଜ ସ୍ୱରୂପକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାଏ** । "

ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ସ୍ମରଣ ହେଲା- " "ମୁଁ କିଏ ? " ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭୂତି ହେଲା- ଯେଉଁଠି ଶ୍ରୀଭଗବାନ ରହିବେ ସେଠି ମୁଁ ହିଁ ଥିବି । ଏହା ହିଁ ତତ୍ତ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ଓ ଏହା ହିଁ ସାକ୍ଷାତକାର ।

ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଶ୍ରୀଭାଗବାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚସହ ଚୌସ୍ତରୀ ଶ୍ଲୋକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଏବଂ ଅରୁଣଙ୍କର ଚଉରାଅଶି ଶ୍ଲୋକ ମଧ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ନା ଅର୍ଜୁନ କିଛି କହିଲେ ନା ଶ୍ରୀଭଗବାନ । ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦଗୀତାଙ୍କର ଉପଦେଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ଏଥିରେ ସଞ୍ଜୟ ପାଞ୍ଚଟି ଶ୍ଲୋକ କହିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ଲୋକ ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ । ସଞ୍ଜୟ କୌଣସି ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ଆମକୁ ସଞ୍ଜୟଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

ସଞ୍ଜୟ ଜନ୍ମରୁ ଥିଲେ ଶୁଦ୍ର । ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ସୂତ ଜାତିରେ ହୋଇଥିଲା । ସୂତ ଜାତିର ବ୍ୟକ୍ତି ରଥ ଚଳାଉଥିଲେ । କର୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଞ୍ଜୟ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଥିଲେ, ଯୁଦ୍ଧ୍ୟ ମଧ ଲଢ଼ିଥିଲେ । ମହାଭାରତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଶେଷରେ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ରହିବାକୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଜ୍ଞାନରେ ସେ ଥିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା **ଗାଓଲଗଣ** । ପିଲାଦିନରୁ ସଞ୍ଜୟଙ୍କ ଠାରେ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନରେ ଗଭୀର ରୁଚି ଥିଲା । ମାତ୍ର ନଅ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚି ବିନମ୍ର ନିବେଦନ କଲେ, " ମତେ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତୁ । "

ଯଦ୍ୟପି ସଞ୍ଜୟ ସୂତ ଜାତିରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ, ବେଦବ୍ୟାସ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଓ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରତିଭା ଦେଖି ଶିଷ୍ୟ ରୂପରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରର ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ କରେଇଲେ । ସଞ୍ଜୟ ଷୋଳ ସତର ବର୍ଷ ହୋଇଯିବାରୁ ବେଦବ୍ୟାସ ତାଙ୍କ ହାତଧରି ଧୃଷ୍ଟରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ ଓ କହିଲେ,

" ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଆଜିଠାରୁ ସଞ୍ଜୟ ତୁମର ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ସମ୍ଭାଳିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଛି । "

ବେଦବ୍ୟାସ ଜୀ ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ କହିଲେ- "ଆଜିଠାରୁ ତୁମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ।"

"ସଞ୍ଜୟ ସୂତ ଜାତିରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିଲେ ମଧ ଆଜିଠାରୁ ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ସେ ନା କେବଳ ତୁମର ରଥ ସଂଚାଳନ କରିବେ, ତାହା ସହିତ ସେ ନୀତି ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିପୁଣତା ହାସଲ କରିଥିବାରୁ ତୁମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପଦେଷ୍ଟା ରହିବେ ।"

ଏହି କାରଣରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତାଙ୍କ ଜୀବନ କାଳରେ ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ଉପଦେଶ ନେଇଥିଲେ- ସଞ୍ଜୟ ଓ ବିଦୁର ।

ଯୁଦ୍ଧର ଦଶମ ଦିବସରେ ଯେତେବେଳେ ଭୀଷ୍ମ ପିତାମହ ଶରଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଥିଲେ ସଞ୍ଜୟ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ହିଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦଗୀତା ଧୃଷ୍ଟରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଥିଲେ । ନିଜର ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟିର ଅନୁଭବ ସଞ୍ଜୟ ଏହି ପାଞ୍ଚ ଶ୍ଳୋକରେ କହିଛନ୍ତି ।

18.74

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ
ଇତ୍ୟହଂ(ମ୍) ବାସୁଦେବସ୍ୟ, ପାର୍ଥସ୍ୟ ଚ ମହାତ୍ମନଃ
ସଂବାଦମିମମଶ୍ରୌଷମ୍, ଅଦ୍ଭୁତଂ(ମ୍) ରୋମହର୍ଷଣମ୍॥74॥

ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ-- ଏହିପରି ମୁଁ ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଙ୍କର ଏବଂ ମହାତ୍ମା ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ରହସ୍ୟଯୁକ୍ତ, ରୋମାଞ୍ଚକର ସଂବାଦ ଶୁଣିଲି ।

ବିବେଚନ:-

ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ସଞ୍ଜୟ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତି । ବିଶେଷ କଥା ଏହା ଯେ ସଞ୍ଜୟ ଏହି ଶ୍ଳୋକରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କୁ ବାସୁଦେବ କହି ସମ୍ବୋଧନ କରିଛନ୍ତି ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମହାତ୍ମା ପାର୍ଥ କହିଛନ୍ତି ।

ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ, " ମୁଁ ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଅଦ୍ଭୁତ, ରହସ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ଓ ରୋମାଞ୍ଚ ଭରା କଥୋପକଥନ ଶୁଣିଲି । "

18.75

ବ୍ୟାସପ୍ରସାଦାଚ୍ଛ୍ରୁତବାନ୍, ଏତଦ୍‌ଗୁହ୍ୟମହଂ(ମ୍) ପରମ୍
ଯୋଗଂ(ମ୍) ଯୋଗେଶ୍ୱରାତ୍‌କୃଷ୍ଣାତ୍, ସାକ୍ଷାତ୍‌କଥୟତଃ(ସ୍) ସ୍ୱୟମ୍॥75॥

ଶ୍ରୀବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ କୃପାରୁ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ପାଇ ମୁଁ ଏହି ପରମ ଗୋପନୀୟ ଯୋଗ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହୁଥିବା ସ୍ୱୟଂ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମୁଖରୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶୁଣିଲି ।

ବିବେଚନ-

ସଞ୍ଜୟ ଅଶ୍ରୁସ୍ନାନ ପୂର୍ବକ ସେଠାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଟି ଲୋମ କଣିକା ଶିହରୀ ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଅଶ୍ରୁଳ ନୟନରେ

ଭାବବିଭୋର ହୋଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି -

"ମୁଁ ଗୁରୁଦେବ ଭଗବାନ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ କୃପାରୁ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁଗୃହିତ ହୋଇ ଏହି ଦିବ୍ୟ ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଛି । ମୁଁ ଏହି ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥିଲେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏହି ଦିବ୍ୟ ଗୀତା ଶୁଣି ପାରିନଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରୂପ ମଧ ଦେଖି ପାରିନଥାନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀବ୍ୟାସ ଜୀଙ୍କ କୃପାରୁ ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ପାଇ ମୁଁ ଏହି ପରମ ଗୋପନୀୟ ଯୋଗ ସ୍ୱୟଂ ଅର୍ଜୁନ ଶୁଣୁଥିବାର ଦେଖିଲି ଏବଂ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପରମାତ୍ମା ରୂପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କହୁଥିବାର ଶୁଣିଲି ।

18.76

ରାଜନ୍ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ, ସଂବାଦମିମମଦ୍ଭୁତମ୍
କେଶବାର୍ଜୁନୟୋଃ(ଫ୍) ପୁଣ୍ୟଂ(ମ୍), ହୃଷ୍ୟାମି ଚ ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ ॥76॥

ହେ ରାଜନ୍ ! ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏହି ରହସ୍ୟମୟ, କଲ୍ୟାଣକର ଏବଂ ଅଦ୍ଭୁତ ସଂବାଦ ସ୍ମରଣ କରି କରି ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ହର୍ଷିତ ହେଉଛି ।

ବିବେଚନ-

ସଞ୍ଜୟ କହୁଛନ୍ତି, " ମୁଁ ଏଭଳି ଦିବ୍ୟ ଅନୁଭବର ଯୋଗ୍ୟ ନଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଗୁରୁଙ୍କ କୃପାରୁ ମତେ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ପ୍ରସାଦ ମିଳିଲା ।

ହେ ରାଜନ ! ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମଧରେ ଏହି ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ, କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଏବଂ ଅଦ୍ଭୁତ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ମୁଁ ବାର-ବାର ସ୍ମରଣ କରୁଛି ଓ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ପୁନର୍ବାର କହୁଛି, ସ୍ମରଣୀୟ ସ୍ମରଣୀୟ ।

ସାହିତ୍ୟରେ କୌଣସି କଥାକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର କହିବା ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ପରନ୍ତୁ ଏଠି ମୁଁ ଜାଣି ଶୁଣି ଏହା କହୁଛି, କାରଣ ଏହାକୁ ସ୍ମରଣ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ହର୍ଷିତ ଓ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଉଛି । ମୁହୂର୍ମୁହୁ : ବାର-ବାର ମୁଁ ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଛି ।

18.77

ତଚ୍ଚ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ ସଂସ୍ମୃତ୍ୟ, ରୂପମତ୍ୟଦ୍ଭୁତଂ(ମ୍) ହରେଃ
ବିସ୍ମୟୋ ମେ ମହାନ୍ ରାଜନ୍, ହୃଷ୍ୟାମି ଚ ପୁନଃ(ଫ୍) ପୁନଃ ॥77॥

ହେ ରାଜନ୍ ! ଶ୍ରୀହରିଙ୍କର ସେହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପ ସ୍ମରଣ କରି କରି ମୋର ଚିତ୍ତରେ ବଡ ବିସ୍ମୟ ଜାତ ହେଉଛି ଏବଂ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ହର୍ଷିତ ହେଉଛି ।

ବିବେଚନ-

ସଞ୍ଜୟ କହୁଛନ୍ତି,

"ହେ ରାଜନ ! ଭଗବାନ ଶ୍ରୀହରିଙ୍କର ସେହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଦ୍ଭୁତ ଓ ବିଲକ୍ଷଣଯୁକ୍ତ ରୂପକୁ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ସ୍ମରଣ କରିବାରୁ ମୋ ଚିତ୍ତରେ ପରମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ରୋମାଞ୍ଚ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି । ମୁଁ ଏହି ଅନୁଭବର ଯୋଗ୍ୟ ନଥିଲି । ଏହାସବୁ ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ କୃପାରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେଲା । "

ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ଆମର ଉପଲବ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା ବହୁଗୁଣ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ ହେଉଛି କାହାର କୃପା ଓ ସହଯୋଗରୁ ଏଭଳି କିଛି ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନରେ ଉପଲବ୍ଧି ଆସେ, ପରନ୍ତୁ ତାହା ପଛରେ ଅଗଣିତ ଲୋକଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ, ସହଯୋଗ ଏବଂ ତ୍ୟାଗ ଛପି ରହିଛି । ଜଣେ ଭଲ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲକ୍ଷଣ ହେଉଛି ସେ ଯାହା ଠାରୁ ଉପକାର ପାଇଥାଏ ତାହାର ଗୁଣଗାନ କରିବାକୁ ପଛାଏ ନାହିଁ । ସେହି ଉପକାର ପଚାଶ ବର୍ଷ ପୁରୁଣା ହୋଇଥିଲେ ମଧ ଆଜି ବି ତାହାର ମନେପଡେ ।

ସଞ୍ଜୟ କହୁଛନ୍ତି,

"ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ବିନା ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣିବା ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମୋର ଯୋଗ୍ୟତା ବି କଣ ଅଛି ?

ପରନ୍ତୁ ହେ ରାଜନ ! "ଆପଣ ଦୃଷ୍ଟି ବାଧିତ । ଆପଣଙ୍କୁ ଏବେ ବି ଅନୁଭୂତ ହେଉନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ, ସେବକ ଓ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ମଧ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଯାହା ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାହା ଅସମ୍ଭବ ।"

18.78

ଯତ୍ର ଯୋଗେଶ୍ୱରଃ(ଖ୍) କୃଷ୍ଣୋ, ଯତ୍ର ପାର୍ଥୋ ଧନୁର୍ଧରଃ
ତତ୍ରୋ ଶ୍ରୀର୍ବିଜୟୋ ଭୂତିଃ(ର୍), ଧ୍ରୁବା ନୀତିର୍ମତିର୍ମମ॥78॥

ହେ ରାଜନ୍ ! ଯେଉଁଠାରେ ଯୋଗେଶ୍ବର ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଗାଣ୍ଡୀବଧନୁ ଧାରଣ କରିଥିବା ଅର୍ଜୁନ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଶ୍ରୀ, ବିଜୟ, ବିଭୂତି ଏବଂ ଅଟଳ ନୀତି ରହିଛି, ଏହା ମୋର ମତ ।

ବିବେଚନ-

ସଞ୍ଜୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପରେ କହିଲେ- " ହେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, " ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହିବାକୁ ମୋ ପାଖରେ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଯୋଗେଶ୍ୱର ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି ଓ ଗାଣ୍ଡିବଧାରୀ ଅର୍ଜୁନ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ସମୃଦ୍ଧି, ବିଜୟ ଓ ବିଭୂତି (ମହିମା) ସୁନିଶ୍ଚିତ । ସେଠାରେ ନୀତି ବା ନ୍ୟାୟ ଧର୍ମ ରହିଛନ୍ତି । ଏହା ହିଁ ମୋର ଅଟଳ ମତ । "

ଆପଣ ଯଦି ଅନ୍ୟ ପରିଣାମର ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ତାହାହେଲେ ତାହା ବ୍ୟର୍ଥ ଚିନ୍ତନ ହେବ ରାଜନ ! କାରଣ ଯେଉଁଠି ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି, ଧନୁର୍ଧର ପାର୍ଥ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଅନ୍ୟାୟ ବା ପରାଜୟର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁଠି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି, ସେଠି ଧର୍ମ ଅଛି, ଯେଉଁଠି ଅର୍ଜୁନ ଅଛନ୍ତି ସେଠି ଅଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଆଉ ଯେଉଁଠି ଦୁଇଜଣ ମିଳି ଯାଆନ୍ତି ସେଠାରେ ବିଜୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ ।

ଅର୍ଜୁନ ଯଦି ଗୋମାତାଙ୍କ ଭଳି ସରଳ ଓ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ନାଥାଆନ୍ତେ, ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଗୋପାଳ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତେ । ଅତଃ ଗୀତା ରୂପି ଅମୃତ ଆମକୁ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ?

सर्वोपनिषदो गावो दोग्धा गोपालनन्दनः।
पार्थो वत्सः सुधीर्भोक्ता दुग्धं गीतामृतं महत् ।।

ସମସ୍ତେ ବୁଝିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ଯେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଗୀତା ଉପନିଷଦକୁ ଗୋଟିଏ ଦିବ୍ୟ ଗୋମାତା ରୂପେ ସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସ୍ୱୟଂ ଗୋପାଳ ହୋଇ ସେହି ଗାଈର ଦୁଗ୍ଧକୁ ଗୀତା ରୂପି ଅମୃତ ବନେଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନକୁ ସେ ବତ୍ସା ବନେଇଛନ୍ତି, ଯିଏ କେବଳ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ଥିଲା, କାରଣ ଏହି ଅମୃତ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରବାହ ସମସ୍ତ ମାନବ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣକର ହୋଇ ପାରିବ ।

ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଶ୍ରୀମଦଭାଗବଡଗୀତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଏହିଠାରେ ହୁଏ । ଉପନିଷଦର ସାର, ଶ୍ରଭାଗବାନଙ୍କ କରୁଣା ଓ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସମର୍ପଣ ଦ୍ୱାରା ଏକ ମହାନ ତ୍ରିବେଣୀ ସାଙ୍ଗମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥାଏ, ଯାହା ମାନବ ଜାତିକୁ ମୋକ୍ଷମାର୍ଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦଗୀତାଙ୍କର ପ୍ରାରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ 'ଧର' ଶବ୍ଦରେ ଏବଂ ସମାପନ ହୋଇଥାଏ 'ମ' ଅକ୍ଷରରେ । ଚିନ୍ତା କରି ଦେଖନ୍ତୁ ଏହି ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦଗୀତା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଧର୍ମମୟ ।

ସମ୍ପ୍ରତି ଆଜିର ଅଧିବେଶନକୁ ଅଠର ଅଧ୍ୟାୟ ବିବେଚନ ହରୀ ଶରଣମ ସଂକୀର୍ତନ ସହିତ ବିରାମ ଦିଆଗଲା ।

ଓଁ ତତ୍ସଦିତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତାସୁ ଉପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ(ୟ୍ଁ) ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନସଂବାଦେ ମୋକ୍ଷସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗୋ ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ।।

ଏହି ପ୍ରକାର ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ -- ଏହି ଭଗବତ୍ ନାମର ଉଚ୍ଚାରଣପୂର୍ବକ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଓ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରମୟ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ଉପନିଷଦରୂପେ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସମ୍ବାଦରେ 'ମୋକ୍ଷସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗନାମକ' ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ।

ଆମେ ବିଶ୍ବାସ କରୁଛୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ ବିବେଚନର ରଚନା ପଢି ଭଲ ଲାଗିଥିବ । ଦୟାକରି ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଲିଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅବଗତ କରାନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/feedback/

ବିବେଚନ-ସାର ଆପଣ ପାଠ କଲେ, ଧନ୍ୟବାଦ !

ଆମେ ସମସ୍ତ ଗୀତା ସେବୀ , ଅନନ୍ୟ ମନରେ ପ୍ରୟାସ କରୁଛୁ ଯେ ବିବେଚନର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ କଳେବରରେ ପହଞ୍ଚୁ । ଏହାପରେ ମଧ୍ୟ କଥନୀ କିମ୍ବା ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କୌଣସି ତୃଟି ପାଇଁ ଆମେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥୀ ।

ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ!

ସଂକଳନ- ଗୀତା ପରିବାର - ରଚନାତ୍ମକ ଲେଖନ ବିଭାଗ

ପ୍ରତି ଘରେ ଗୀତା, ପ୍ରତି କରେ ଗୀତା

Let’s come together with the motto of Geeta Pariwar, and gift our Geeta Classes to all our Family, friends & acquaintances

https://gift.learngeeta.com/

ଗୀତା ପରିବାର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତ ପୂର୍ବତନ ବିବେଚନର ୟୁଟ୍ୟୁବ ଭିଡିଓ ଏବଂ ପିଡିଏଫ୍ ଗୁଡିକୁ ବି ଦେଖି ଏବଂ ପଢି ପାରିବେ ।ଦୟାକରି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଲିଙ୍କର ଉପଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/

।। ଗୀତା ପଢନ୍ତୁ, ପଢାନ୍ତୁ, ଜୀବନରେ ଆପଣାନ୍ତୁ ।।

।। ଓଁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣମସ୍ତୁ ।।